

SARAJEVO (Bosna)
Sl. Uredništvu „Sarajevskog Lista“

ЛУЧА

КЊИЖЕВНИ ЛИСТ

ДРУШТВА

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ

ГОДИНА II — СВЕСКА II

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ЗА ФЕБРУАР

УРЕЂУЈЕ

КЊИЖЕВНИ ОДБОР

ЦЕТИЊЕ,

КЊ. ЦРНОГ. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1896.

С А Д Р Ж А Ј.

I. НАУКА И БЕЛЕТРИСТИКА:

- 1.) *Листак*, пјесма од *Љубице*;
- 2.) *Александар III.*, цар мира — пише проф. казанског универзитета *А. И. Александров*;
- 3.) *Једна биљешка из наших одношаја према Русији из доба Књаза Данила I.*, прибиљежио *Ж. Драговић*;
- 4.) ? ? пјесма од *Радомира*;
- 5.) *Наод Момир*, српска народна пјесма, пропратио проф. *Л. Т. Перовић*;
- 6.) *Крцалија*, приповијетка, написао *Н. Корјенић*;
- 7.) *Српске народне пјесме* — као *скипачице*, од *Вељка Радојевића*;
- 8.) *Драгом у даљини*, пјесма од *Ружице Прокићеве*;
- 9.) *Биљешка о Оцуњу*, прибиљежио *Мираш Вукић*;

II. НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ.

Чудеса Св. Саве, *Цар и наваки*, *Ту што неку мање од гроша*, —
Права заклетва, — *Бег и шикве*, прибиљежио *Б. Шпадијер*;

III. КЊИЖЕВНОСТ.

IV. РАЗНЕ БИЉЕШКЕ.

Важнији догађаји у свијету;

Чланови друштва „Горски Вијенац“.

ЛУЧА

КЊИЖЕВНИ ЛИСТ

ДРУШТВА

„ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“

ГОДИНА II СВЕСКА II

НАЦИОНАЛНА
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

УРЕЂУЈЕ

КЊИЖЕВНИ ОДБОР

ЦЕТИЊЕ,

КЊ. ЦРНОГ. ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

1896.

Л И С Т А К

Листак жути доље пада.
А вихор га даље гони,
К'о што гони безброј јада —
Млађани ми живот бони.

Тужан, снужден, без живота,
Од мраза је пао клета.
У животу — без живота —
И ја идем с овог св'јета.

Као сјенка, ишчезла је
Срећа... нада ц'јелог св'јета.
Ах!.. та срећа не знам шта је! —
Мојим путем трње цвјета.

Па и он се толко пута
На лахору љуљушкао.
Да сам болом задахнута —
Нико... нико није знао.

Ах, погледај!.. Виђи само.
К'о што листак овај лети;
Та и ја ћу скоро тамо
У ту вјечност одлећети.

Крагујевац, октобра 1895 год.

Љубица.

АЛЕКСАНДАР III

Цар мира

пише проф. казанског универзитета А. Н. Александров.

(Н а с т а в а к)

Дубоко појимање правог државног блага у погледу ојачања његовог унутрашњег економног и културног благостања, предувиђавност у погледу реалних мјера, које воде к остварењу и утврђењу тог блага — побудило је незаборављеног Оца, да обрати силу своје царске пажње и на развиће руске промишљености.

Професор Менделев, који је будно пратио раст тог рада у предјелима цијеле Русије, говори, да је у вријеме ступања на пријесто Императора Александра III, руска промишљеност била у врло јадном стању. Да би Русија заузимала достојно и јако мјесто, као напредна и угледна држава, по ријечима професоровим, „требало је јако, свом руском моћи рећи: вријеме је, да се руска промишљеност развија, као залог економне независности и зрелости и као средство за достигнуће народњег благостања, просвјете и свију облика прогреса. Вријеме је упутити силе руске к покорењу обилне природе њихове.“

То је била ријеч Цара Александра, који је објавио министру финансија, да је влада уврстила међу најпрвим задаћама развиће руске промишљености и оживљење свију њених дјелова. Саодговорно с том ријечју започеле су се практичке уредбе царске.

Монарх је желио, да се све потребе руске, у колико је више могуће, подмирују домаћом производњом, да би се избјегло непрестано обраћање к туђим земљама; Он је желио, да уопште руска промишљеност стане на своје сопствене ноге. У законодавним актима ове врсте свуда избија мисао: да Руси сами добивају и израђују сировине, гвожђе и друге метале, те да интензивније прораде заводи и фабрике, а тим да се користе и сами радници.

Добивајући и набављајући по могућности све за себе, Русија је морала у себе дома задржати капитале, а с купљањем богатства у капиталима морао је расти унутрашњи буџет, за тијем, умира

се, појачавала се радња унутрашње производње; а кад би домаћа производња прешла потребу унутрашњег буџета, сувишак се морао извозити на страну.

Мудрост таквих планова нама се слика с том већом убјеђеношћу, што уз жеље развића промишљености на чисто руском земљишту, Цар није лишавао државу од додира с другим државама. Али како није лишавао? — „На продукте иностране промишљености одређене су биле царине, тако умјерене, да се увоз још мога продужавати, а у исто вријеме и тако обезбјеђење, да се унутрашња производња чувала у свом развићу од иностране утакмице.“ Како је предвиђао Цар, тако се и догодило — промишљеност у свима њеним дјеловима расла је и рапиривала се; а високи и брижљиви државни Домаћин подржавао је и поштравао то напредовање све већим и већим бројем отварања професионалних и техничких школа, позамњивањем новаца из државних сума са неком ѓлакшицом, помагањем из истих сума завођења нових завода, изазивањем градова и општина на откривање изложбаба и т. д. Уз то Цар није заборавио ни стање самог радника, осигуравајући му по могућности прилично лијеп положај на фабрикама и заводима и његову зараду, препоручујући његово стање, његове интересе надзору фабричног инспектора.

Постепено рашћење рада на промишљеност тек за прошло царовање насликао нам је проф. Менделеев. Из њих ми видимо, да производња заводско фабричне и рударске промишљености, напредујући за посљедње тринајест година све више, достигла је до цифре од 800 милиона више, него што су се оцјењивали продукти наше промишљености 1880 год. „Једном ријечи — Менделеев завршује свој преглед — влада Александра III ће вазда блистати тим, што је поставила интересе промишљености на угледно мјесто међу остале разноврсне задаће руководиоца опширне монархије, исто онако, као што влада Александра II блиста се ослобођењем саљака. Премда су обадва начина подједнако нагнута на плодове будућности, ипак међу њима има разлике. Није су тек само сељаци одавна очекивали своју слободу, већ и читав образовани свијет и њено ослобођење састављало је сјајни и видљиви историјски момент. Није оваква руска промишљеност, која је још многим непозната. Она је ствар нова; она је резултат јаких прегнућа прогреса и многи умови нијесу дошли на ту мисао, да је без ње немогуће напријед кретати; њен значај још мнозина не разумију како треба и тек здрави сељачки разум давно очекује обилате своје зараде на фабрикама и заводима, који ће дати нов живот цијелој окоolini. — У оног, који је к срцу примио напредак бу-

дућности и нашао срества, којим ће задовољити народно захтјевање — читав је свијет признао широко родољубиво срце и зрело паметно прегнуће. Они бјеху и необходни у оном послу, који је Он извршио.“

Царске бригае, упућене к развићу земљорадње, које су се врло енергично опазиле пошље пошљедњег глада, крунисане су открићем министарства народне привреде. Без сумње, ново ће министарство у области своје струке учињети друштву услугу, размјере, које ми сада нијесмо у стању ни замислити и то нам министарство у својим „Извјештајима“ говори „да се никада у нашој земљи значај сељачког газдинства није уздизао тако високо, као за владе Александра III.“

К овоме што смо рекли о развићу унутрашњег државног живота, његових сила и срестава, додаћемо још и направљање сибирског гвозденог пута; преставићемо размјере ове гвоздене пруге, која ће везати Петроград са Владивостоком и величину плана, који већ у великој мјери постоји, и ми ћемо се морати поклонити пред Високим лицем Иницијаторовим у овом великом културном предузећу, а и да не говоримо о осталим жељезничким радњама, које су се извршиле у току ове владе, коју разгледамо.

Врата цркве Божије, која је широко открила рука блаженог помазаника Божијег за светитеље и за сваког у свима сферама државног и друштвеног живота; високо-поучни примјер хришћанског чистог живота самог Цара; умножење светих храмова, заједно са црквеним школама — све то живо лијечи руски живот, наговјешћује свјетлије боје њеног опште-моралног фона, него што су прије биле. Све оне покварене теорије и погледи, који су обилато кварили руско земљиште прије неког времена, почињу се гушити и пропадати. Осјећа се, да нестаје атмосфера, у којој треба правилно да живи јаван моралан живот, од чега се не стиђаху прије, отпадају услови, који искључују сваку нечисту ствар. И у овом ми заједнички опажамо једну од најважнијих и најмногобројнијих заслуга владе Онога, Којег већ међу нама нема.

Развиће унутрашњег руског живота, раскриће његових сила, његовог богатства — ојачаће материјалног и духовног благостања с теглењем на нужде у овом погледу свију установа и сталеза — то је она цијељ, у правцу које је Велики Монарх водио државу за све вријеме своје владе. Непрестани покрет к тој цијељи захтијевао је услова мирног и тихог стања руске земље; али мирно стање не зависи толико од ње саме, колико се то крије у одношајима њеним са стране држава, које је окружавају; овим или оним начином дирнувши у нашу част или безопасност, пошљедњи су

нас могли изазвати на крваву борбу и тим отклонити нас од унутрашње радње. А иностране су државе и сувише навикле да војују, одавна су већ и одвише њихови одношаји завидљиви и сумњиви к оном колосу, којег зову Русијом, те се не могу уздржати од војне, тим више у оно вријеме, када је колос хтио још да расте и јача, збацајући са себе оно, што је сметало његовом здрављу и срећи. Колико је потребно било предувиђавности од стране вјенценосног Вође руског, колико је великодушности у Његовом срцу, да одржи и очува мир за Русију и огради је од тешке и необходне војне?

Царским наредбама руска војска расте бројем у многим својим дјеловима; његовим упуствима она се јаче и цјелисходније организира; сваком руском војнику даје се онако исто вјештачко оружје, каквим владају Немци, Французи и Инглези. Руска армија са својим главним силама налази се у западним и југозападним областима велике Империје, т. ј. у областима, који се приближују јевропској граници; тамо се подижу нове стратетичке тачке, или се прерађују пређашње тврђаве. У Русији се рађа војничка флота, коју ми не виђесмо од оног доба, када близу Севастопоља принесе себе на патриотску жртву Черноморска флота, чију је пропаст Русија дуго оплакивала. Не бјеше године, а да се не појави нових бојних бродова у овој флоти. Направљен бјеше нови војнички Либавски порат. ~~За што?~~ Велики „батјошка-Цар“ спремао се на војску, бар тако оћаху да разумју ову ствар на западу. Аустрија и Немачка често и с раздраженошћу указиваху на војничка предузећа Руска, како су за Европу опасне такве припреме. Али велики Цар спремаше се не за рат, него да ојача мир, јер дубоко појимаше, да, ко жели мир, тај мора готов бити и за рат и да је Европу трудно убиједити у корист мира, не имајући доброуређене армије. Пред нама је акт дубоке проницателности царске у светом дјелу чувања мира. Проницателност се овђе слијевала са својствима великодушности у срцу Монарха и јаком тврдоћом Његовог карактера.

(Наставиће се.)

ЈЕДНА БИЉЕШКА ИЗ НАШИХ ОДНОШАЈА ПРЕМА РУСИЈИ ИЗ ДОБА КЊАЗА ДАНИЛА I.

За вријеме мога бављења у Петрограду (1878—1882), имао сам част бити за неко вријеме сарадник журнала „Русская Старина,“ који је онда уређивао М. И. Семевски.

Поштовани уредник имао је обичај, да ми вазда одштампа по неколико комада мојих радова на по се, и једном таквом приликом уз мој рад нађем одштампану и једну биљешку г. А. А. Вјазимитшова под насловом: „Черная Гора и Сербія во время русско-турецкой войны 1854 г.“

Пошто мислим да ће та биљешка заинтересирати и читаоце „Луче,“ као што је и мене заинтересирала, привешћу је у главном овдје.

С прољећа 1854 г., кад се у руском главном штабу још помишљало о офанзиви према Турској, био је послан ђенерал Салос, родом Грк, у Србију и Црну Гору с тајном мисијом, да развиди: у колико је Русија могла тада да рачуна на помоћ балканских Словена, ако се њена војска крене к Балкану. Ђенерал Салос дошао је најприје у Биоград и тадашњи српски митрополит увјеравао га је, да ће се Срби листом дићи на Турке, чим добију за то миг из рускога главнога штаба.

Из Биограда он је отишао у Црну Гору и стигао је на Цетиње.

Ево како сам ђенерал Салос прича о своме доласку и пребивању на Цетињу:

„Стигао сам на Цетиње касно у вече и одма ме Књаз Данило примио, а ја сам му том приликом казао цијелъ мога доласка. Пошто ме саслуша, Књаз промисли мало, па ми рече:

— Сад је већ позно, ђенерале; ви сте без сумње уморни послѣје тако тешког путовања. Одморите се, па ћемо сјутра у јутро поговорити о послу, који вас је овамо довео.

„Затим су ме повели у одређени за мене стан.

„Сјутра дан, рано у јутро, дошао је код мене један књажев тјелохранитељ и јавио ми је, да Књаз жели, да га пратим

у његовој обичној јутарњој шетњи. Ја сам одма изашао и нашао сам Књаза Ђе ме чека на тараџи дворца. Пошто ме упитао да ли сам добро ноћ провео, сишао је с тараџе и пошли смо заједно по доста пустим улицама. Путем он ме распитивао о Русији и о нашој дунавској војсци; по који пут он ми је сам штогод причао о предметима, који су нам се на путу сретали; али ни једна ријеч у нашем разговору није имала ни најмање везе с питањем, за које сам ја био дошао. Најпослије, кад смо прошли мимо једног, доста великог, здања, Књаз ми обрати пажњу на то здање и рече ми: „Ово је главно цетињско училиште. Ја бих желио свратити унутра. Је ли вама по вољи, Ђенерале, заједно са мном виђети школу?“ Мени се учинило доста чудновато, што ми Књаз Данило, у мјесто да претресамо питање, које је било тако важно, предлаже, да присуствујем испитима ученичким; али ми није остајало ништа друго, него показати готовост, да будем асистент при предстојећим испитима. Ушли смо у доста пространу собу, у којој бијаше учитељ, који више наликоваше на хајдука, и преко четрдесет ученика од тринајест до четрнајест година. На зидовима висили су портрети: Петра Великога, Екатерине II и Цара Николе. Кад смо ми ушли, устали су и ученици и учитељ.

— Допустите да вам предложим, Ђенерале, обрати се к мени Књаз, да изазовете једнога ученика, кога ви желите.

„Видећи да се моја дипломатска мисија претворила у педагошку, ја сам изазвао једнога ученика.

— Кажи ми, соколе, рече ученику Књаз, како су те свагда учили: коме се мораш у свему покоравати и коме мораш читавога живота служити?

— Ја морам служити — одговори ученик јасно и достојанствено, — Рускоме цару Николи Павловићу до пошљедњег издисаја и пролити за њега и потоњу кап своје крви.

— Ето, Ђенерале, рече ми тада Књаз, то је одговор све Црне Горе, па га кажите ономе, ко вас је к нама послао.

„Исти дан ја сам отпутовао с Цетиња, пун мисли о словенском покрету, који ће обухватити цио сјеверни дио Балканскога полуострва. Али већ у Биограду био сам званично извјештен, да је ријешено, да се наша војска врати натраг, на лијеву страну Дунава, па да одступи за Прутом. Кад сам јавио српскоме митрополиту, да ћемо ми, због политичких разлога, може бити, оставити на неко вријеме Влашку и Молдавију, он ми је одговорио, да он врло бобро зна то „на неко вријеме“ и испратио ме проклетством.

„Нећу причати како су саслушали мој рапорат о путовању у главном штабу. — Кад сам дошао у Петроград, цар Никола ме примио и јавио сам му све о мом путовању, само што сам прећутао моје пошљедње виђење са српским митрополитом.

— А какво је расположење код балканских словена сад, пошто је одступила наша војска? упита ме цар.

„Пошто сам овим питањем постављен био у трудан положај, т. ј., с једне стране не бих желио говорити неистину, а с друге опет, не бих рад био говорити оно што је цару непријатно чути, — мало сам поћутао.

— Говори, говори сасвим отворено, рече цар, пошто примјети моје колебање.

Ваше Величанство, — одговорих ја, — словени су почели сумњати у нашу моћ. Значај, који је до сад имала Русија за њих, изгубљен је за дуго.

„Цар се живо окрену од мене и уђе у сусједну собу, па се на два-три корака далеко од врата заустави. Видио сам како је неколико минута стојао, покривши лице рукама. Затим превуче руком преко лица, обрну се к мени, примаче се и узбуђеним гласом рече:

— Што да се ради тако је зар воља Божија. Дако Господ кад год помогне, да се поправи, што је сад покварено.“

CRNOJEVIĆ

Ж. Драговић.

?

?

?

„Тешко ли се у полет пуштати
На лађици крилах распетијех
Без крмила и без руковође
У бескрајни океан ваздушни“.

„Луца Микрокозма“.

Полети, слатка пјесмо, о искро занешења —
Из груди мојих сада. Небеса сáмо маме —
Те сфере гдје се није ни ора' никад пења,
Дух генија ватрена уз свјетлост музе саме.
О вјечна васионо, твој волим покој свети, —
Сводови твоји то су бесмртних људѝ стани,
На празник гдје се купе, кад муза к њим' долети
Замишљенима тако, к'о да су успавани. —
И магнет земље ове свјетину за њу стеже —
Дух њихов магнет стеза вјечитих сфера горњи',
Ту пламен свете зубље појетâ вјечно жеже
И храма поклоникâ свјетле се ватром торњи.
На коме — символ њихов — блиста се лира вјечна,
Над торњем светог храма божица шири крила —
Зачеће окле води умилна пјесма течна, —
Ту хор се чути може вјештачког њиног стила.

*

У поља истинâ вјечних тешко је сијат' сјеме,
С чела се знојем залива, не може другче нић',
Плодове избраног не ће никакво сатр'јет' вр'јеме —
Пламени може се поет над етир с музом дић'.

Радомир.

Н А О Д М О М И Р

СРПСКА НАРОДНА ПЈЕСМА

пропратио проф. Лазар Т. Перовић.

Под притиском вјековне борбе са животом и у животу, народни Геније, тај вјерни историк, добар познавалац нарави и обичаја, опитни живописац природе човјечије и његовог срца, у ком погађа и најдубље тајне — обукује у цвијеће појезије с гипким музикалним језиком све појаве живота народњег: радост, тугу, јунаштво, родољубље, љубав женскиње, чистоћу ђевојштва, чувство материно: све то осјевава, а све на себи носи печат оригиналности, гдје њежни осјећаји, као звучна музика, налазе ехо своје у срцу човјечијем. Тај Геније не подлежи никаквим правилима; он их сам за себе ствара, или — готово још боље — он неће ни да знаде ни за каква правила, него се заноси објективном маштом и уображењем, завирује у дубину срца човјечијег, упознаје начине живота и околности времена, те се и одликује оригиналношћу мисли, живошћу слика и силом израза, чим се по праву и пење у раскошне дворове Олимпа пред свима генијима свију времена и народа.

По свима крајевима великог свесрпства пјесник-народ свуда за собом води свог пратиоца; у душу његову пролијева: час славу и величину, час тугу и жалост, час наду и радост, час злобу и освету: преводи упечатке с ума на срце, с којим оће и да се разговара, али на пјесничком строгом челу нацртана је правда и беспристрасност, те врло често уображење са силним осјећањем може да напуни душу ужасом.

Храна његовим пјесмама — то је неисцрпни извор: из чемерног живота непрестане борбе, из природе, историје, философије, метафизике: ту су пјесничка упоређења, сравањења, контрасти и слике, али слике тако намоловане живим бојама, да су љепше од свију статуа и ликова старог класичног доба и античних предања, које се руком вјештачком скулптора од камена резаху. Но све те слике, које народ-пјесник црта, служе симболичким открићем оне опширне драме, која се на пространству вјекова у његовој

души и срцу врши, а још довршена није; ту нам је он по-гдје-кад мистик, али и за овим се скрива реалан значај. Но о томе доста. Још једно с поносом тврдити можемо, да таквог ејајног бисера, таквог драгоцијењеног блага никакав народ нема, каквог имамо ми Срби: пјесме су нам огледало, у које огледамо високе погледе вјере и философије народне: оне нам причају прошлост, представљају садашњост, напомињу будућност.

Међу пјесмама, у којима се црта породичан живот, елегичким тоном јавља нам се и „Наод Момир“, у којој нам народ пјесник живим бојама слика њежне родитељске осјећаје, испреплијетане са наивном одважношћу с једне стране, и са оном светом дражешћу, којом су уткана младалачка срца брата и сестре с друге стране. Из овога се рађа крета завист Србинова, која подгриза најтање жице породичке везе, а као невина жртва те неоправдане крете зависти, вену у прољећу жића свог два чедна пупољка, — суши се млађани Момир „У градину под суху давину“, заједно са својом милом несуђеном сестрицом Грозданом, која је „десном руком браца загрлила“.

У српског цара Стјепана је јединица ћерка, млађана Гроздана. Пламена жеља обузимље царско срце, е да би му Бог покљонио насљедника свом пријестолу и ето једног дана, враћајући се из лова, самом судбином наилази на путу у зеленој шуми мушко чедо, па му је загометно, каквим начином паде му то у дио, да у сред шуме наиђе на тако миодраг тов. Не зна, шта да ради, и, после дужег размишљања, наређује свом мудрому везиру Тодору, да му на коњу дијете дода:

„Благо мене до Бога вишњега!
 „Бог ми даде сина из ненада,
 „Мојој Грозди браца рођенога,
 „Моја Грозда врло брата жељна...“

И у тој неописатој родитељској радости дојезди до самог двора, гдје га сријета Царица Роксанда, очекујући богати лов послвије петнајесто-дневног борављења око Велеса и Вардара ријеке. Цар јој спушта у кецељу мушко чедо, а Царица га са сузама радости промеће кроз њедра „да б' се д'јете од срца назвало.“ Одма га крете, окупљују истог Тодора Везира, а дјетету од милоште нађенују име „Наод Момир.“

Дијете се његује у богатом царском двору, необично буја и развија се, док и не подрасте и задобија у поочима свог особиту љубави повјерење, да га свуда са собом води. Није то право царским доглавницама, завидљивим оком гледају на „једно младо јучераће д'јете“ па хоће, да га заваде с Царем и ето једног

најстаријег измеђ свију „кум невјерни, вјера га убила!“ — ето Тодора Везира, гдје кроји гадни, стидни плам, којим долази врха главе младом Момиру: савјетује се он с осталих девет везира, те сваки у очи Ускреса води собом по једног чауша на гозбу, а он узимје самог Момира, у пићу му меће разноврсне траве, опија га до несвјестице и носи у царски двор

„На чардаке гди девојка спава,
 „И метну га Гроздани на руку,
 „А сестра је свака милостива
 „И на свога брата жалостива,
 „Она га је љепше пригрлила...“

Сјутра дан рано отишао Цар са свом господом на јутрењу и кад би, да се целива свето Јеванђеље, окреће се, еда гдје његовог милог сина, чисто му је криво без њега приступити, пошто се тако навикао, али га нема, заступа га његов кум. По свршетку јутрење изашао Цар са господом, засио у столове, па се обраћа куму с питањем, шта је с Момиром и управо погађа ону богомрску кумовску пријевару на хљеб и сђ, а безбожни кум развија сада ните својих подлих плетака и у мрачној боји слика нам Момира као поквареног младића, који бајаги руши светињу сестринске чистоте. Цар обоје ћеце држи за своју рођену, неће да вјерује таквом подваљивању —

„Јесте, царе, Бог и њина душа!
 „Јесте, царе, данашњег нам дана!
 „Јесте, царе, умрлог нам часа!
 „Момир љуби сестру Гроздијанку,
 „И сад спава с њоме на чардаку!“ —

у један глас прихваћају остало девет везира и у царско срце улијевају тврдо убјеђење у истинитости дјела, а он од бјеснила трза хаљине са себе и плаче:

„Еј, Момире, еј жалости моја!
 „Еј, Момире, љепа кито цвјећа!
 „Тешко мене ја изгубих тебе!“ —

и наређује двама целатима, да га одма на вјешала пењу. Наступа најжалоснији приказ, који душу из основа потреса: несретна сестра гледа јединца брата, то своје слатко радовање и то у минуту, када се излива највећа сестринска њега, када босиљковом гранчицом успављава брацу, да мирно почива, — гледа сестра својим очима, како ту, баш ту пред њом два целата намичу смртни гајтан о врату Момирову; срце оће да препукне, пада сестра на црну земљу, а Момир се буди:

„Богом, браћо, два целата млада!
 „Немојте ме одма објесити,
 „Водите ме цару родитељу,
 „Да ја питам родитеља мога,
 „Зашто мене оће да објеси,
 „Шта ли сам му сагрјешо љуто;
 „А сва моја браћа и дружина,
 „Радује се светом Васкресењу,
 „Мене баба оће да објеси
 „На знан данак на Васкрсеније!““

Молба Момирова нађе мјесто и у целатско срце и ето га воде право пред Цара: плаче, пишти, као змија превија се око скута Царева:

„Што сам тебе, бабо, сагрјешо,
 „Те ме данас оћеш да објесиш?!...““

Цару се ражалило, износи му узроке, а јадни Момир развија оцу свом сву историју светог живота његовог и сестре Гроздане. Та читав је већ мјесећ како се не виде, зар тек синоћ што се сретеше у балти и обмијенише цвијећем „За милошту братац и сестрица“. Већ је цар склоњен, да вјерује дјетету, али навалише бездушни везири, те не би куд ни камо, него на вјешала. Присјетио се Момир млијека материна, па би хтио, да испроси благослов и посљедњи пут да пане мајци у топли родитељски загрљај, али целати врше своје, Говјешају га на неком сухом дрвету.

Ал' да ли види сестра, каквим степским мукaма братац њен испушта душу своју? Да ли срце њено природно бије, када с оног високог чардака гледа, како тужно преклања главу своју онај, којег она смртно љуби, за кога би радо вазда живот свој дала. Ох, не! — она плаче, тужно уздише, у сузама се купље, није кадра издржати, неће да живи, да преживи мила брата свог; брише сузе и ето је, гдје журно трчи к старици мајци, моли, да јој даде најсвечаније рухо, под видом да иде у коло, на свијетли празник да игра са својим другарицама. И вјерује мајка шћерци својој, и одијева је у богато рухо, и пушта је на игранку, али она, узев у себи свилене гајтане, ето гдје иде под љешином својега анђела и

„Кад је вид'ла браца обешена
 „Уд'ри лицем о земљицу чарну,
 „Па запишта, као змија љута,
 „Па с' и она млада објесила
 „О давини о другојзи грани,
 „За живота јоште за својега
 „Десном руком браца загрлила...““

А је ли мајка срца камена, да непушти сузу жалосну на ненадни глас, да се је на свагда из свог њежног крила опростила с обоје дјечице, с душом душе своје? — Шипти јадна, оће да свисне; везири су јој се у крв претворили, не може дочекати, док их све повјешане не виђе за зелену јелу. Не прође много времена, када родитељи отидоше, да оплачу прах ћечице своје, да виде шта је с крвницима — везирима; али овђе имаду што виђети: на сухим гранама негда зелене јеле висе црни гадни костури везирски, међу којима се ружноћом одликује невјерни кум. По царској жељи целати прекидају јелине гране, а љешине се котрљају у јаму бездању. А што је с братом и сестрицом? — Свевидеће око прати све ове појаве, које бјесомучне душе скрајаху и с висине неба шаље божанствену дугу, која осјењује мученике. брата и сестрицу:

„Што да виде? чуд^а невиђена!
 „Давина се сува помладила
 „И зеленим улистала листом,
 „И бијелим уцватила цијетом,
 „Обоје се дјеце посветило!““

Не жали цар блага, тек да свечаније сахрани дјецу мученике. На гробу Момирову расцвјетао се зелени бор, а на гробу Гроздину лоза винова

„Савила се лоза око бора,
 „К'o сестрина око брата рука““.

CRNOJEVIĆ

К Р Џ А Л И Ј А

ПРИШОВИЈЕТКА

написао Н. Корјенић

Село М. дугачко је три километра, а широко близу два. Изгледа: као јаје преполовљено уздуж, она увала, равна као длан. Одма од равнине са свију страна, осим од западне, уздижу се висока брда с врховима покривеним вјечитим снијегом. Елем, кад се човјек нађе на средини тога села, не види ништа друго, но донекле равне стране, које се благо уздижу око села, и које поступно прелазе у високе планине, обрасле прастарим шумама.

Из тијех планина извиру студени потоци, који натапају село и напајају његове житеље. Цијело се село обрађује. Овдје долинице, а ондје воћњаци засађени воћем различитих врста. На некијем мјестима протежу се ливаде за сијено... По томе дивно обрађеном селу бијељаху се некад кућице као лабудови, међу којима највећма упадаше у очи кућа старога Т. Б., кога турци због његовог гласа зваху „Крџалијом“, што им је значило: непокоран „влах.“

Стари Крџалија имао је два сина веома угледна. Старији Петар био је опробани јунак, као и отац му. Млађи Ненад био је још дијете тек у седамнајестој години. Није био у каквим бојевима опробан, те му се није знало „оћели што ваљати“ — као што обично сељаци говоре. Жени старог Крџалије било је име Цвијета, али је зваху Крњом, јер је, још док је млада била, изгубила прва два зуба. Шћери Крџалијиној бијаше око 10 год. И она имаше поред имена Ружа, надимак „Полетарица.“ Тако је зваше отац због особите хитрине и послушности.

То је била цијела породица старог Крџалије.

*

Једног лијепог пролетњег јутра, тек што бијаху сунчеви зраци са истока кроз густо грање великог бријеста прошарали

златним бојама Крцалин дом, зачу се оздо, од Превије, потмули топот коњских копита, који се све боље чујаше. То чувши, стари Крцалија рећи ће синовима:

— Дану изађите који пред кућу, те прислушните, шта оно тутњи од Превије!

Одма Ненад истрча, али се одма и врати вичући: „Оче! Оче! Ево војска од Превије!!!“

— Каква војска, болан!? — раздера се Крцалија, и одма истрчаше пред чардак, кад тамо — имају шта видјети: велики редови уређеног турског солдата гмижу од Превије уза село, између којијех издвајаху неки у црвеној униформи на својијем парипима.

— Гле! Турци, пасји милет! Оружје ми дјецо!! — повика старац, кад опази Турке.

Синови се повратише у кућу, те се наоружаше, а оцу изнијеше оружје пред кућу, те се и он наоружа. Кад се старац наоружа, опали своје кумбурлије, те даде знак сељацима, који још не бијаху опазили црне редове својијех непријатеља, који се мирно вуцијаху, не би ли им што бољи плијен био. Чим се чуше пушке Крцалијне, заупца са сваке стране, те се наједанпут бијеле кућице заодјенуше димом из кумбурлија; а сељани се једанак почеше окупљати код свога Крцалије. Жене с дјецом, међу којима бијаше и Крња с Полетарицом, по наредби изгубише се у густу шуму високих планина. У том магновењу почеше се сељаци тући с турцима из пушака, а за кратко вријеме измијешаше се с црним редовима многобројног низама, у којијем се и изгубише. Неколико сељака, који, видећи да се не могу одупријети великој турској сили, а при томе налазећи се близу шуме, побјегоше у њу, а оставише своје мило сеоце да се по њему непријатељ шири. То учини и Ненад, надајући се, да ће међу бјегунцима наћи кога и од своје породице...

* * *

Ненад је тумарао по планини неколико дана, нашавши у њој неколико својијех сељака, Крцалије с осталом породицом ни у плећу!

Често је пута излазио на највиши врх од планине. Пошто се издизаше са својом бијелом „омедијом“ као какав турски бег из доба Љубовића, што се са својом бијелом чалмом поносио међу осталим беговима, на околна брда, а највише на лијено село М., које се увило у његово крило, као одојче своје матере.

Ненад кад би год излазио на високи врх тога горостасног брда, разгледао би своје мило сеоце; које би му с те големе висине изгледало као какав морски залив, којему би узбуркане таласе престављали црни редови узрујаног низама; а бијеле кућице с поцрњелим изнутра зидовима чињеле би му се као лађице, које лебдијаху над црним таласима тога уображеног мора. Велики чемпрези и тополе с пожућелим и опаљеним грамама кићаху бијеле кућице, као што високе катарке ките морско бродовље.

У тијем тренутцима, кад би почео разгледати своје мило сеоце, увијек би му се омакао дубоки уздах из груди, а крупне сузе прошарале би његове здраве, пурпурне образе, те би сузним очима посматрао оно мјесто, које сваког човјека некијем чудним чаром привлачи! Мјесто, које и најсуровијем човјеку, кад га изгуби, отима уздах из груди! — То је мјесто рођења. Мјесто, у коме човјек проведе најсрећније дане свога живота, пуне најљепших успомена из своје младости. Мјесто у коме Ненад није искусио никаквијех брига, но све своје дјетињство до „мрке науснице,“ провео у веселим дјетињским играма са својијем веселим друговима, не оскудјевајући ни у чему, јер се у то доба живота, по дужности, родитељи брину за своју дјецу. Особито оно дијете, које се родило у сретној српској кући и оне ноћи, кад је Усуд просипао златне пере.

Све оно, за чим човјек чезне, а не може добити, боље је, да презре и да за навијек остави, па да се побрине на који други начин себи срество потражити, да овај краташни живот људски што угодније проживи.

Тако је и Ненад презрео своје село — своју драгу постојбину, сам зато, што није имао наде, да ће још који тренутак свога живота у њему провести, и да ће своје драге родитеље, брата и сестрицу више икад наћи, мислећи: ако ја не презрем њега, презреће оно мене.

Чим је већ тако почео мислити, утрије своје плачне очи, а дубоки уздах поново му се оте из груди, те рече: „Збогом моја драга постојбино! Збогом, моји мили родитељи, брате и сестрице! Збогом моји мили сељани, живи и мртви! Збогом, некад бијеле, а сад поцрњеле зидине нашијех домова! Збогом, ливаде и бистри потоци, с којима сам више пута говорио „неимушти језик!“ Збогом све, што се пред мојијем сузнијем очима налази; Збогом и ви, црне авети, што пролијећете кроз поцрњеле зидине наших кућица!.... Још му из утртих очију падоше неколике сузе.... Саже се. Пољуби бијелу чалму поноси-

тог бријега на којему стајаше. Исправи се и окрену, да више не гледа ту црну слику, која му пара груди. Пође у земљу Ц., а домовину остави за навијек.

* * *

Од времена кад су Турци поарали село М., прошло је готово 7. година, које су већином мирне биле. При крају седме године, а у мјесецу мају, бијаше се слегла велика српска војска на висоравну пољицу између брда Д. и Б., коју предвођаше велики војвода М. Војске има око 10 хиљада. Логор ухватио цијело пољице. Војска на том мјесту логорујући, није знала, гдје ће свој гњев на свога вјечитог непријатеља искалити. Она је једва чекала, да куд пође, не би ли што шићарила. јер јој се било лежање досадило, као што то обично бива. Она је пестрљиво очекивала заповијед својијех старешина, а они од војводе М.

Једне вечери кад су главари, као обично, дошли на сједник код војводе, нађу га врло расположена, из чега се могло нешто слутити. Лице његово било је првијех вечери више замишљено и туробно. Сад га нађоше сасвим ведрога лица, те су тако нешто повољно могли очекивати. Послије обичног поздрава и отпоздрава, главари посиједају у кругу око свога старешине.

Наста за неколико нијема тишина уз мирно пушење дугачких чибука. Сви су ћутали... али су готово послије сваке одбијене „сиге“ бацили по један поглед на војводу, те су више пута и опазили осмјејак на његовом замишљеном али веселом лицу, иза кога је морао шљедовати некакав важни говор, кога су очекивали.

Неки бијаху већ испушили симсије, па препуњаху. Некијем бијаше догорело, па притискаху пепео у својој луши, да још који слатки гутљај измаме. И војводи такођер бијаше догорело, те при, „кусуру“ потегну неколика ма густа дима, који се испред његовијех уста разиђоше у сивим колутовима. Извади чибук испод густих бркова, те прекиде тишину, која им бијаше тешка:

— Одавно већ почивамо! Треба да идемо да тражимо каквог шићара.

— Твоја је воља, војводо! Ми смо вазда готови — додаде стари командир Ђ. из Љ. притискајући палцем пепео на својој земуници.

— Оћемо вала сјутра — продужиће војвода.

— Куда — ако Бог да?! — запиташе једногласно сви.

— Управо на град „К.“

— У-у-у! Какав град К., ако Бога знаш?! — узвикнуће командир К. из Р. избечив очи пут војводе — кад је тамо силна војска! Има их дупло више него нас! Бог с тобом, војводо, ће си кренуо?!

— Не бој се, командире, све је пошло, да брани град Н., кога држе у опсади има већ три мјесеца. У К. је још остало само два табора војника, осим жена и дјеце — одговори војвода смијући се.

— Знаш ли одиста, војводо, да су пошли у Н.? Да те није ко преварио? — запита поново командир К. из Р., мало се застидивши од своје забуне.

— Знам, командире, заиста знам. Није ме нико преварио — одговори војвода; на што командир заврће главом, те ће:

— Може бити, али се бојим!..

— Немаш се чега бојати с помоћу божјом, но сјутра зором треба да сте наредни, да идемо преко планине, да ударимо на град. Бедем није веома висок, па ћемо убрати успут стубе, да га сјутра вече — ако Бог да — поноћи пређемо.

— Како ћемо се припети, кад не знамо, колике ћемо стубе убрати?! примјетиће неколицина, који су дотле само слушали разговор командира К. с војводом.

Ласно! одговори војвода смијући се. Затим завуче руку у џеп од доламе, те извади некакав смотани конач и рече: „Ово је мјера стубама. Оволико је бедем висок!“

— Ко га је мјерио?! — Запита командир Ђ. чисто не вјерујући.

— Мјерио га је официр Ненад — одговори војвода. — Јуче сам га шиљао с неколико војника, да уходи град и да види од прилике колико је бедем висок. Он се привуче синоћ рано, док је још било мјесеца, те случајно опази једну робињу, која је, предући кућељу, ишла по бедему.

Ђевојче је било обучено у нашем српском одијелу. Пошто је Ненад видио да је то робиња и да с њом нема никога, приближи се још ближе, те се почне с њом разговарати. У разговору запитао је: да ли има у граду много војске. Она му одговри, да нема више од два табора, него да је пошла сва да брани град Н. У томе њему падне на ум, те јој рече: „тури вретено низ бедем, да га измјерим, ако ти је мило, да се ропства опростиш. Она једва дочека, те тако и учини. Дакле, ово је мјера бедема. Оволике нам стубе требају.“

— Јаде! црне кукавице! Бог је сам њу послао, да нам крвнике изда! рече задовољно стари командир Ђ. развлачећи старо лице и жалећи робињу.

— Нико но Бог, слава њему! потврдише остали.

— Е, дакле — продужи војвода — сјутра рано нека се војска нареди, па ћемо ићи до брда Б. Ту ћемо починути и убрати стубе; па пошто се умрачи добро. онда ћемо се примаћи граду. Сад идите сви у своју војску, те је наредите.“

Сви се разиђоше весели и пођоше код својијех баталеона, да их нареду за пут; а и војвода оста задовољан чекајући рујну зору...

Тек се даница помолила иза хоризонта и зору објавила, затрубјеше трубе... Диге се ука... Војска се крену... Стан (логор) њихов био је удаљен од града. К. око 7. сати ода-што но кажу — „на мезиле“.

Војска, оставивши у логору само један баталеон, кога је предводио В. из Б., пође пјешке уз огранке брда Б. Пошље пет сати дођу на Превију, одакле су могли видјети град. Ту су остали у густој шуми, да почивају, и да стубе беру...

Пошто су сунчеви зраци са западне стране хоризонта преко града на Превију почели падати, крену се војска низ брдо са стубама; те кад су били још један сат далеко од града, поче ое хватати мрак; а пошто је сат ноћи прошао, војска је била у густој шуми близу бедема. Ту су неко вријеме остали, а послали су оф. Ненада с неколико војника, да се привуку бедему, па да прислушају, да ли се што чује у граду. У томе се времену и мјесечеви зраци издигоше изнад града и почеше се постепено примицати врху брда Б., док напошљетку и њега не оставише. То је Ненаду користило, да се ближе могао примакнути...

Послије кратког времена врну се Ненад с војницима и каза, да се ништа не чује, него да је потпуна тишина.

Војвода обрадовавши се томе гласу, обрну се на главаре, те ће им узвикнути:

— А, у име Бога, браћо! Ноћас ћемо се насјећи турских глава!“ — Нека носе стубе и полако нека прислањају уз бедем!

Чим то војвода рече, војници узеше стубе, понијеше их за оф. Ненадом, те их полако прислонише уз бедем, и почеше један за другијем излазити. Када су први унутра уљегли нађоше врата сама, која отворише, те војска на њих поче улазити.

Град је био врло велик Већи дио био је ограђен природним стијенама, које су на најнижем мјесту високе око осам метара. Ће нема природног бедема ту је изидан високи бедем више од 8 метара.

Унутра у граду живио је велики народ, који се, заштићен природним и рукотворним бедемима, није бојао ништа, но је безбрижно и мирно ноћи живио. Хране су имали три године да им не мањка. Па шта би се бојали?! Зар су се они сјећали, да су у свој град увели змију, која ће им крв попити?!... Не заиста, — они су је увели да им ужасном кеифу служи!...

Пошто је сва војска улегла, послали су Ненада, да пође, под турске куће, које су много од капије биле одмакнуте, јер је град био врло простран, да стражи, да се не би Турци побунили, па да се не би поноћи клали, а чим зора своју свјетлост покаже, да учине јуриш на чардаке.

Ненад је дошао са својим друштвом на означено мјесто, те отоле пазио, да се не би која црна авет показала...

Таман почела зора. Даница иза високог брда Б. бијаше пуштила своје дивне зракове, кад се отворише врата од авлије једног високог чардака. Из авлије изађе једна црна слика, коју мало издаваше свјетлост прве зоре. Ненад гледаше, да ли још ко из авлије изађе; али кад виђе, да је сама та црна слика, не шће се гласити, но с друштвом напери Р пушке и Етако је причека. Та слика за неколика тренутка дође пред њих. Ненад завика лаганим гласом, што су само они и та црна слика, могли чути:

— Стој! Ко си?!

— Наши смо! — одговори дрхћућим гласом црна слика.

— Ко си, море?! Убих те! — узвикну поново Ненад.

— Ја сам ваша сестра ришћаница! — додаде црна слика, и одгрну црну верецу, те се указа пред њих у ођелу, што носе њихове ђевојке.

— Ти си наша помоћница! — узвикну Ненад, пошто је угледа без вереце.

— Ви сте моји избавитељи! — додаде ђевојка — а Бог је ваш помоћник.

— Куд идеш сад?! Сад ће са свију страна ударити на Турке, па ће те згазити.

— Ја идем Богу и вама, па ако ви погинете нек гинем и ја!

— Иди даље код капије! Ту је наша војска, па ће те сачувати! Ја бих с тобом, али чувам стражу, но ти иди! Сад ће трубе затрубљети.

— Бог и тебе сачувао! — рече ђевојка. Затим, погнувши главу, оде пут капије.

У томе њиховом разговору већ се зора почела претварати у бијели дан, те се прилично виђаше, да је већ друг друга могао познати. Ђевојка тек ако је дошла до капије, а трубе засвираше. Диже се вика од војске, која викаше:

А, ко је Србин, за часни крст! Напријед!...

У тијем тренутцима помијеша се јутрња свјетлост са свјетлошћу из пушака, које заупуцаше са сваке стране.

Све што се већа свјетлост простираше из турских и српских пушака, све је већма савлађиваше дневна. За кратко вријеме нађе се цијели град у магли. По свему граду постаде ука, писка дјеце, плач була и вика војника с једне и с друге стране.... Чардак један по један поче завијати саруке од густога дима, а црвени пламен изгледаше, као црвени стамболски „букадем“, кад с њим какав турчин замота своју обријану главу...

Сунце већ поче помањати зраке иза брда Б. а још непрестано траје покољ по граду. Куће је готово све пламен обузео.

Ненад са својом четом трчао је једним врло нечистијем сокаком; и што им је на путу било све су под сабљу окретали, што је било за њу.

Таман, да и пошљедње неколике куће на крају сокачића запали, ал' на сокаку нађе једног турчина рањеног, ђе му из десног рамена лапа крв по црвено-златним гајтанима опточеном копорану. За појас му двије сребрне маче и нож, а на велику се пушку наслонио.

Ненад угледавши га, потрчи с ножем, да га посијече, те га уфати лијевом руком за крваву јаку од копорана и изврну га на леђа. Десном замахну, да га посијече. У томе тренутку паде турчину фес црвени с главе, а климну му дугачки перчин на глави, која је само око ушију била обријана, у коме се међу црном косом указа прамак као снијег, бијеле косе. Ненад испуштив крваву јаку из лијеве руке, пође да га уфати за дугачки перчин, да га лакше посијече, али на један пут скочи од њега и узвикну:

— Јеси ли ти, брате Петре, за Бога?!

— Ја сам главом, брате Ненаде! Но се смилуј, и опрости грешном брату живот! — одговори турчин јечећи од бола и тамни поглед уприје у свога брата.

— Ко издајнику да опрости живот?! То никако!... — рече Ненад и пође да га посијече.

— Смилуј се брате! Сила ме наћера!... Ја сам ти брат ришћанин.

На ове ријечи Ненад заплака и рече:

— Благо мени, кад си жив! Али ти сад кажем, да ћу те мојом руком посјећи, ако не будеш ришћанин као ја; и ако ишта турско при тебе буде.

— Бићу, јадан, но ме носи одоле, јер су ме ране освојиле. —

Неколико војника, по заповиједи Ненадовој, понијеше га код капије, ђе се већ са шићаром војска почела прикупљати.

(Свршиће се.)

—**—

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Српске народне пјесме — као скитачице

— Приказано скупљачима нар. умотворина —

од Вељка Радојевића¹⁾

Купећи наше народне умотворине, више сам пута уздахнуо, што ми није у дио пало, да се искључиво посветим тој струци. Истина, имамо доста ваљаних раденика на том пољу, али сви ти мање више морају да се држе свог звања, коме су се посветили ради *насушног хљеба*, а купљење нар. умотворина, поред и најбоље воље, узгредна им је ствар — узгредан посао. Могу ли им, дакле, радови бити онаки, какви би требали да су?.. Не. Лако је било Вуку ући у неначету градину нар. умотворина и тргати што му је до рука дошло; али ми данас треба, да отворимо добро очи и да отиремо зној с чела прије него и десетак стихова предамо јавности, ако ћемо да нам критика и у колико одобрѝ наш рад.

„Ко је иоле заглазио по нашем народу и учествовао у његовим разним забавама, а при томе помњиво пратио развитак наших нар. пјесама, увидио је колико наш народ бржа употребом истијех. Н. п. *свашовске* пјесме пјева и без свадаба, по обичним састанцима, *женске* и о свадбама, *поскочице* без кола, *играчке* без игре и ост. Скупљачи нар. умотворина у каквој прилици чују такову пјесму, за такову је и држе; само вјештији скупљач знаће је разликовати и казати којој пјесми припада по карактеристици нар. пјесништва; али свако није у стању да то уради; а многи и ако је у стању, не иде за тијем..., што је још горе.“

Тако сам започео једну своју расправицу о једној пјесми — скитачици у „Стражилову“ од г. 1894. па ни овдје немам шта додати, ни одбаци. У поменутој расправици обећах још, да ћу у своје вријеме донијети опширнију расправу те врсте, па ево ме, да извршим обећање.

Ја сам већ двије три „скитачице“ приказао у „Бос. Вили“ (355.), у „Јавору“ (211.) 1893. и у „Стражилову“ (478.) од 1894. г., па није потребито да их поново овдје износим. Ја ћу се овдје ограничити само на оне, о којима још нигдје није било ријечи.

У име божје!

1) Ову сам расправицу био послао Матици Српској за „Летопис“, те ми бјеше повраћена с напоменом да је прерадим — „како би добила и надфељтонску вриједност“ — т. ј. да је напишем „темељније и научније“. Но пошто — као трговац — ја немам довољно времена за то, јер „теже претеже“, то је, ево, уступајем цијењеној „Лучи“, у нади да ће се наћи вјештије перо од мога, да много чега обради на овој, на жалост доста запуштеној, грани наше књижевности. Оно што ми је лежало на срцу, ја сам написао онако како сам могао, „на брзу руку“, — погодио је г. рефернат Савић, — „као што би писао новинар свој листак“. Ја сам потпуно задовољан кад ми п г. Савић у своме реферату признава, да ми је „намјера врло похвална за критичко скупљање наших народних пјесама, а и упуства zgodна.“ Па „ко ће боље, широко му поље!“

I. У Вуковој I. књ. пјесама, на стр. 328., налази се пјесма *женска*, а у ствари *сватовска*. То потврђује и сам јој натпис „Дјевер и снаха“; али најбоље ће потврдити садржај. Ево га:

Расла јела на сред Сарајева,
 У ширину полу Сарајева,
 У висину до ведрога неба,
 Под њом сједи дјевер и снашица;
 Дјевер снаши свилен кавад кроји,
 Кавад кроји, а у снашу гледи:
 „Ој, снашице, румена ружице!
 Ил' си расла на бор гледајући
 Ил' на јаблан дрво племенито?
 Ил' на мога брата смишљајући!“
 Сна' дјеверу тихо одговара:
 „Ој дјевере, мој златни прстене!
 Нит сам расла на бор гледајући,
 Ни на јаблан дрво племенито,
 Нит' на твога брата смишљајући;
 Већ сам била једина у мајке,
 Ранила ме медом и шећером;
 С вечера ме вином умивала,
 У по ноћи слатком медовином,
 У прозорје мл'јеком и ракијом,
 Да јој будем б'јела и румена;
 Будила ме тананом шибљиком,
 Да јој будем танка и висока.“

Ја мислим, да нема никакве врсте пјесме, осим сватовске, да би се у њој помињао *дјевер*, *снаха*, *младожења* или што друго, што би се директно или индиректно могло односити на свадбу. Зато сам увјерен, да се не би нашло особе, која би рекла да ово није пјесма сватовска.

II. У Вуковој I. књ., на стр. 210., налази се пјесма *женска*, а иста није ништа друго до *сватовска*, које сам варијанту ја печатао у V-ом „Браству“, на стр. 288. Прва гласи:

Под оном гором високом
 Црљено цв'јеће и модро,
 Брала га Маре вјерена,
 На skut га бабу метала,
 Бабо га не ће, тер не ће:
 „Ни моја Маре ни цв'јеће“.

За тим долази опет иста китица за себе, само, мјесто отац, спомиње се у њој *мајка*; у трећој *браш*, у четвртој *сестра*, а у петој *драги*, који „га хоће, тер хоће: „И моја Маре и цв'јеће“.

Друга гласи:

Црвено цв'јеће ћетало,
 Млада га Даре бераше,
 Мајци га на skut мећаше,
 А мајка с скута на траве:
 „Ни моја Даре, ни цв'јеће“.

За мајком долази *ошач*, у одвојеној китици, па тако, и у осталијем китицама, све редом као у Вука, само у најзадњој спомиње се младожења (како му буде име) који меће цвијеће „с скута у њедра: „И моја Даре и цвјеће.“ — Ова се пјесма пјева код дјевојачке куће у очи вјенчања, кад дјевојке савијају ките за сватове.

III. Варијанти ових двију има и у „Бос. Вили“, од г. 1892 (126.), под натписом „И Ђурђа моја и цвјеће“ и стоји да је из Старе Србије, али не вели скупљач да је пјесма сватовска. Није раздијељена на китице, као што треба и фали јој неколико стихова до потпуне обрине, што ћу ја допуњати, преписујући је вјерно из „Виле“ и дијелећи је на китице. Стихове те додам, подвући ћу, да се зна шта ја додавам.

Ево је:

Ђурђево лето пролето,
Ђурђа ми цвећа бераше,
Мајци га у скут бацаше,
А мајка с скута на траву (или као у Вука):
„Ни Ђурђа моја, ни цвеће!“

*

Ђурђево лето пролето,
Ђурђа ми цвеће бераше,
Оцу га на скут мећаше
А отац не ће тер не ће (или као у горњој китици):
„Ни Ђурђа моја, ни цвеће!“

NACIONALNA *

Ђурђево лето пролето,
Ђурђа ми цвеће бераше,
Ђурђа га брату даваше (боље: Брату га на скут...),
А братац не ће тер не ће:
„Ни Ђурђа моја, ни цвеће!“

*

Ђурђево лето пролето,
Ђурђа ми цвеће бераше,
Ђурђа га сестри бацаше (боље: сестри га на скут):
А сестра не ће тер не ће:
„Ни Ђурђа моја ни цвеће!“

*

Ђурђево лето пролето,
Ђурђа ми цвеће бераше,
Драгу га у скут бацаше,
Драги га хоће тер хоће (или као у мене):
„И Ђурђа моја и цвеће!“

Није ли жалити ову пјесму овако окрњену? Као што се види, испуштано је из ње *једанаест* стихова — испуштано је оно, што је чини управ

пјесмом. Но ја не вјерујем да она исто не живи у Старој Србији у потпуној својој цјелини, и ако се гос. скупљач није намјерио на особу, која ту пјесму у прсте зна и која је више пута, може да, исту пјевала приликом свадбе у дјевојке или у младожење, што не мијења ствар. — И у „Просвјети“ од г. 1894 (204.) печатано је неколико сличних стихова, без икаква другог коментара, до: да је пјесма *свашовска*. Ево те пјесме:

Црвено цв'јеће и модро,
Брала га млада невјеста,
Меће га свекру у скуте;
Свекар га меће, премеће:
„Моја је нева и цв'јеће!“

И ово нам неколико стихова потврђује, да су поменуте пјесме — *свашовске*, а уз то још видимо из ње, да се свака пјесма даде проширити у онолико кртица, колико се год врста својте претеноване дјевојке налази у кући младожењиној, као н. п. *свекар*, *свекрва*, *заова*, *јашрва* и ост., који — као год и младожења — *мећу цвијеће* „у њедра,“ или га *мећу премећу* с ријечима: „И *моја нева* (или: како јој је име) и *цв'јеће*.“

IV. У Вуковој књизи „Живот и обичаји народа српскога“ (стр. 110.) у опису свадбе, има једна *женска* под именом *свашовске*. Да није *свашовска* лако ћемо се увјерити. Прије свега ваља имати на уму, да све пјесме, које се пјевају о свадбама, нијесу само *свашовске*, е, поред *свашовских* народ пјева и обичне *женске* пјесме, као год што чешће пјева и *свашовске* по обичним састанцима. Зато треба да смо опрезни при биљежењу истијех и да разликујемо једне од другијех. Поменута, дакле, Вукова пјесма нема ни чега у себи, по чему би се могла нигдје ни из далека убројити у *свашовске*. То је једна. Друга је пак, што се и у Николића (Срп. нар. пес. из Срема, стр. 5.) налази иста с малом промјеном и што је уврћена у „пјесме, које се уз ускршњи пост пјевају;“ па и у самој I. књ. Вуковој налази се иста, с малим измјенама, ље на три мјеста (376—378), а у рубрици „Љубавне и друге различне *женске* пјесме.“ Ако је потражимо, наћи ћемо је још и у других скупљача, као н. п. у Мирковића и ост., а свуда под именом *женске*, што у ствари и јесте.

За потврду, да је то све једна пјесма и да нема у себи ништа, што би јој давало карактер пјесме *свашовске*, цитоваћемо цијелу Вукову (*свашовску*) и Николићеву, а доцније ћемо од осталијех донијети само по неколико стихова из почетка, што ће показати да је то све једна пјесма:

а) Вукова, из књиге „Живот и обичаји...“:

Ја усадох виту јелу,
А до јеле танку лозу
И до лозе струк босиља,
До босиља дробне руже,
А до руже наранџице;
И наврнух живу воду,
А оставих ђевојчицу,
Ни малену ни велику,
Б'јела лица и румена,
Танка струка и висока,
Да ми чува живе воде;

И оседлах коња мога,
 Па одиграх моме двору.
 И прође ми једно љето,
 Па ми прође баш и друго,
 Кад обрну треће љето,
 Наканих се и отидох
 И заиграх врана коња,
 И припасах бритку сабљу,
 И накривих самур-капу;
 Кад ја бијах преко поља,
 Ма не могах приступити
 Од висине вите јеле,
 Од ширине танке лозе,
 Од мириса боспока
 И лијепе дробне руже
 И ширине наранџице
 И љепоте ђевојачке
 И велике живе воде.

б) Николићева :

Ја посејах виту јелу,
 На студену на камену
 И код јеле белу лозу
 И код лозе белу ружу
 И код руже струк босиљка,
 Не обиђох за два дана,
 Три ми гласа сустигоше!
 Да си брже, лепо Мато!
 Вита јела одсечена,
 Бела лоза сарезана,
 Струк босиљка ишчупана,
 Бела ружа подрезана,
 А ја идем да обиђем;
 Кад ја одох да обиђем:
 Од висине вите јеле
 Ти не можеш прећи тамо;
 Ил' је виша ил' је љепша;
 Од павити беле лозе,
 Ти не можеш доћи тамо;
 Од мириса струк босиља
 Ти не можеш прећи тамо,
 Од љепоте беле руже
 Ти не можеш њојзи доћи.

в) Одломак Мирковићеве :

Ја усадих виту јелу,
 Виту јелу на камену,
 Па уз јелу б'јелу лозу,
 А уз лозу струк босиља,
 Метну Мару чуварицу — и т. д.

г) Одломци Вуковијех из I. књиге:

прва:

Ја усадих виту јелу
 Тамо горе на планину,
 Супроћ јеле жуту дуњу,
 А наврнух жубер=воду,
 Ставих стражу младу мому;
 Ту не дођох за годину,
 Често гласи гредијаху:
 Усанула вита јела — и т. д.,

друга:

Садих јелу па планину,
 Пресадих је жутом дуњом,
 Наврнух јој жубер=воду,
 Ставих стражу младу мому,
 Не пох тамо за годину,
 Кад ме гласи допадоше,
 Да је дуња увенула — и т. д.,

трећа:

Ја посадох виту јелу,
 И уза њу вину лозу,
 И уз лозу струк босиљка,
 Ја поставих дјевојчицу,
 Дјевојчицу чуварицу,
 Не обиђох за годину,
 Мени гласи додијаше:
 Вита јела посјечена — и т. д.

Да их више не цитујемо, доста је кад кажем, да се иста налази и у „Новој Зети“ (391.) од год. 1889., и у Ђорђа Рајковића (34), а под именом пјесме *женске*. Као таку и ја сам је отрагу 2—3 године убиљежно од једне Граховљанке, али је не хтједох износити на јавност пошто већ бјеше прво печатана на толико мјеста, и ако се у неколико разликовала терминологијом од својих пријетходница. У колико се још сјећам, та разлика стастојала у томе, што је „преминула,“ „пресмагнула“ вода) мјесто у Вуковој „прецикнула“ и „пресанула,“ и још у којечему, чега се више не сјећам.

Може ли, дакле, бити јаснијих доказа, да је ово све једна пјесма и то *женска* — никако *сватовска*, као што је Вук ту своју једну крстио — па се онда макар пјевала и *уз божићни* и „уз ускршњи пост“?

V. Варијанта ових горњих, или, „то исто — мало друкчије,“ налази се и у Беговића, увршћена погрјешно, као и Вукова, у *сватовске*. За бољи доказ, ево је од ријечи до ријечи:

Ја усадих виту јелу,
 И уз јелу лозу б'јелу,
 И уз лозу струк босиљка,
 И два пера калопера,
 И четири милодува.

Мене стижу далки пути,
 Па поставих л'јепу Мару,
 Л'јепу Мару чуварицу!
 Ја не дођо до по пута,
 Глас претече, два стигоше:
 Вита јела окресана,
 Б'јела лоза озобана,
 Струк босиљка оптргано,
 И два пера калопера,
 И четири милодува,
 Л'јепа Мара обљубљена (136.).

(С в р ш и ћ е с е.)

NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE ĐURĐE
 CRNOJEVIĆ

ДРАГОМ У ДАЉИНИ.

Кад у тихој вечери милој
Затрешти звјезда сјај,
Кад груди млађане, бурне,
Потресе уздисај;

Кад у слатким сновима снивам
Срећу живота свог,
Кад у ноћној тишини слушам,
Откуцај срца мог:

О! тад и душа моја
У туђи прелети свјет,
И првим јутарњим зраком
Мили поздравља цв'јет.

Биоград, децембра 1895 год.

Ружица Прокићева.

Биљешка о Оцињу.

Овај наш округ захвата прилично велики простор од Можуре па до ријеке Бојане. Природа је разнолика па и клима, те и са здравственог гледишта, може се бирати мјесто боље и лошије, јер становништво по брдима као и у половини вароши према мору, сасвим су здрави; а становници у оцињском пољу и половини вароши, која је нагнута према пољу, већим су дијелом болешљиви; болијест њихова састоји се у томе, што их чешће пута посјети позната им пријатељица грозница, ушљед силних баруштина у пољу.

Пространо земљиште овог округа, доста је добро насељено — простор испод Можуре, па сјеверним дијелом овога округа, пружајући се источно до ријеке Бојане, па југо-источно до ушћа исте у Јадранско море, све су сама села, насељена Србима римокатоличке вјероисповиједи, а говоре арбанашким језиком. — Махом су здрави, румена лица, весели, окретни, снажни и развијени; занимају се више сточарством, мање земљодјелством; носе одијело од домаћих вунених рукотворина, које се састоји код мушких: из бијелих чакшира до стопала, низ које се пружају по два реда сукнених гајтана црне боје, сукненог памадана с рукавима, гуњца црног, који наликује црногорском јелеку, кога зову: „ћурдија.“ Од црногорског одијела само носе капе; а оружје носе као и остали Црногорци у силаву, сребрно или револвер.

Жене њихове такође носе одијело, које саме раде од домаћих производа. Поврх доњих хаљина, носе сукнену страну хаљину, до ниже кољена, осим тога ките се по глави новцима сребрним, бакарним па и златним.

Жене безусловно морају се покоравати својим мужевима, а сви укућани старешини куће, који то мјесто по годинама или по способности заузима.

Радо дочекивају пријатеље, благодарни су за учињено им добро и обвезни, у ријечи постојани, а доста осветљиви за нанесену им увреду. Штедљиви су, па доста добро пазе и на домаћи ред и чистоћу.

Други елеменат, што насељава неки дио овог округа, а већи дио вароши, јесу мухамеданци, од којих ријетко који знаде српски говорити, но већином турски, а највише арбанашки. Они што живе изван вароши, баве се највише земљорадњом па и риболовом; носе се већином арбанашким одијелом, које се врло ријетко пријатељи с водом, но иду доста каљава и нечисти.

Код њихових жена разноликост је у томе, што већи дио иде заогрнут огртачем, или дебелим талоганом, тако да јој се ни нос за цио свијет не може видијети, премда бива, и ако ријетко, да по њекој сијевну очи испод заогртача као мачки у помрчини.

Како католици, тако и мухамеданци сељани, своје домаће производе доносе на пазар да распродају. Ту трговину већином врше жене, а по некад јој и муж помаже.

Католици пак, варошани, носе се различито од сељана, занимају се трговином по дућанима, а њихове жене носе се по скадарском начину,

што они зову „варошки“, — „џибру“, од црвене свите — горњу хаљину — испреплетену гајтанима разне боје, јакету какве бојадисане робе, јеменије — гаће широке, које се морају у ширини великој намрскати, сужавајући се само у ногавицама. — Прси застру са бијелом платненом крпом, а на глави лаке свилене мараме црне или црвене и бијеле боје.

Добре су домаћице, особито пазе на чистоћу.

Мухамеданци варошани занимају се још и морепловством. Многи имају своје бродове, на којима преносе робу, довозе разну трговину, дрвенарију, а извозе уље маслиново и др. Мухамеданци варошани носе се сасвим различно од сељана, — хаљине су им плаве или зелене, а женама шарене; поврх свих хаљина скадарски капут мрке боје а богатије — огртаче од зелене свите; оперважене златним гајтанима; такви огртач зову „фереџа.“

Трећи је елемент — православни дијели се на двоје, на: старосједиоце и ново-насељенике, — старосједиоци зову се они, који су овден живовали за турског времена, а досељеници — насељени после заузећа Оциња.

Старосједиоци се занимају трговином, а новонасељеници земљодјелством; осим тога разликују се старосједиоци у неколико по типу, ма како се носили црногорски.

Овај округ дијели се на: град, варош и околину. Град се налази на јужној страни при самом мору, источно до њега стоји пристаниште, а још источније „Ратислава“, Господарев дворца са баштом и виноградом. Варош се простире од пристана до Бијеле горе на унакрст до поља источно, до маслинових шума западно. Куће су махом саграђене по турском стилу, но има их у новије доба доста и по јевропском.

Комуникација сувоземна води се са Баром и Скадром, а водена са Баром, Тријешћем, Италијом, Крфом, Драчом, Авлоном и Медуом.

Грађанске су власти: Управитељ цијеле нахије, Окружни суд, Племенски капетани, варошки суд, финансијска управа. Војничке су власти: Командир са подручним чиновништвом.

Поморске су власти: Капетанство луке у Оцињу и капетанство на Бојани (св. Никола). Осим тога налази се мушка основна школа са 4 разреда и поштанско-телеграфске официје.

Духовне су мјесне власти: свештеници православни и католички, Муфтија мухамедански са кадијом и мноштво оца.

Ово наше чисто српско мјесто — ће су у своје вријеме Балшићи, некадањи Господари славне дједовине Немањића, — ће је најславнији српски владалац — велики Душан — имао свој љетњиковац, — потпало је под туђином у вријеме кад су Црнојевићи господарили Зетом, а тад су већ биле све српске земље осим Црне Горе потпале туђој власти.

Први покушај да се Бар и Оцињ ослободи од туђина, учинио је Митрополит Данило Петровић 1718 год. у друштво са Млечићима, али је остао неуспјешан, јер је бура на мору разбила армату принца млетачкога.

Митрополит Данило лично је предводио Црногорце, јуришајући на варош, од које је неки дио тада и огњу предат.

Оцињ је ослобођен потоњег рата као и цијела приморска нахија, те данас, Свевишњем хвала, у потпуној слози и љубави живимо и уживамо сва права слободе подједнако сва три вјерска елемента, под мудрој владом нашег узвишеног Господара-Ослободитеља.

Оцињ, на три Јерарха 1896 год.

Мираш Вукић.

НАРОДНЕ УМОТВОРИНЕ

Прибиљежио: Ђ. Шпадијер.

Чудеса Св. Саве.

Једном, кад је св. Сава, слава му и милост, ишао по земљи, дође у једно село. У том селу живјаше једна удовица са пет-шесторо дјеце. Недалеко од ње живјаше јој и сестра, која бијаше удата за неким богаташем. И ако је она богато живјела, а њена сестра у крајњој нужди, опет се она к њој обраћаше не ради њене већ своје тобож користи. Дјеца ове богате жене бијаху врло слаба, као да никад ништа и не јеђаху; а ове удове, као пуце, да би с њима, што се оно рече, зид разбио. То је ову богату јако пекло, па је позивала сестру, да јој помаже радити у кући, е да би је како искушала: што даје својој дјечи, да једу; јер она мишљаше, да јој сестра даје дјечи нешто, што она не умије. Но то није могла од ње дознати, док је најпосље домаћин и она не замолише, да им каже. Удовица одријеше, и ако се је стиђела, да каже, а и сумњала је, да ће јој вјеровати; а највише се бојада да ће јој и то одузети, јер су обоје били велике тврдице.

— Ја их не храним, — рече удовица.

— А да ко?! — запита газда.

— Кад умијесим хљеб, ја пођем дома, па оперем руке, и то је све чиме храним моју дјецу. — Ви видите, да их ја не храним, — но Бог.

Кад ово чу богаташ и жена му, наредише: да мора удовица прати у њиној кући руке, пошто умијеси хљеб, па да то дају њиној дјечи. Али све једно; она све гора, а не боља. У кући ове сиромашне удовице бијаше све виша невоља, а сад највиша. Бездушни богаташ није јој готово ништа плаћао; па сад јој и ово мало дјечије утјехе одузе; а друге помоћи и немаше. Сад баш не знаваше шта, ће да чини од живота свога. Дома јој се не миљаше; али кад се смрче мора дома поћи, па и ако га нема. Дјеца, чим је видјеше, скочише око ње, вичући: пери, мама, пери!.. Ово је још више забоље на срцу, па ништа не мога, него их окупи око себе и поче их грлити и над њима плакати. Али што је боље плакати; па скочи, да их како премами, е да би полијегала, па сјутра што јој Бог да. Узме једну килу гњиле и умијеси у пепео, па рече дјечи, да леже, док се колач испече. Дјеца се мало овеселише, поиграше око огња, чекајући колач, и препирући се: коме ће мама дати већи комад, и у то поспаше. Таман их јадна удовица бјеше понијела, да спе, кад неко на врата:

— Добро вече!

— Добро ти Бог да! — повика жена жалосно и неким полувеселим гласом, — јер у ово доба ко јој је год из села долазио, доносио је понешто дјечи за вечеру.

— Можеш ли се на конач? — повика опет човјек, — и уђе у кућу.
 — Можеш! — повика жена, — али ти немам што дати ни да легнеш, ни да изијеш, — а куће ево доста!

Кад ово изрече, прибачи дрва на огањ, да види, ко је. Кад сину огањ по кући, али уљегао повисоки човјек, просиједи браде, у црним хаљинама и штапом у руци. Жена се зачуди, па онако преплашена понуди га, да сједне.

У колико се жена окрену, св. Сава прекрсти руком огањ и рече жени:

— Извади овај колач, те си га у огањ запретала.

— Није то колач, нити се то може vadити из огња, — рече жена, — а пропадоше јој сузе.

— Извади, извади, ово није што ти мислиш! — настави св. Сава.

Кад немога друкче бити, жена се саже и извади из огња повелики колач и постави га на трпезу.

Док је жена вадила колач, св. Сава таче штапом у једну качицу и благослови је, па рече жени:

— Извади из ове каце и од овог сира!

— Нема, — рече жена, — од кад ми је домаћин преминуо, у њој, лише ове дјече, ништа до камена! Отвори кацу, да види и св. Сава, да баш нема. Кад тамо: али пуна каца сира.

— Сад пробуди сву твоју дјецу и дај им да једу! — рече св. Сава.

То је јадна удовица и жељела, па видећи, да је ово неки необичан човјек, послуша га. Пробуди дјецу и даде им, да једу. Посље овога св. Сава изађе пред кућу, појаха коња, благослови ову кућу и у њој чељад; а кад дође пред кућу оног богаташа, прокле га и све његово.

По овоме, не би дуго, нагрну као жива ријека све богатство за богатством у ове удовице; а сестри јој богатство биваше сваким даном све мање и мање, док, најпосље, дођоше до просјачког питања са оном дјечицом, која су се родила у свили и кадифи. Синови ове удовице одрастоше у богатству и посташе: познати, поштовани и богати људи.

Цар и навака.

Бјеше то у оно доба, кад је навака имала човјечији облик. Па се шеташе једном с царем, у то ће их срести један сиромаш и замолити, да му што-год даду. Цар му нареди, да иде у двор, и да га тамо причека.

Кад дођоше цар и навака сједоше један код другог; па позва цар сиромаша, да дође.

— Добро ћу те даровати, — рече цар сиромашу, — само да ми кажеш: ко је бољи — цар или навака?

Сиромаш је много премишљао. Није знао што ће рећи. Да рече: навака, увриједиће цара; а да рече: цар, изврнуће навака, да му не да цар ништа. Најпосље се смисли и рече:

— Бољи је цар!

Тада цар нареди, да га одведу у другу собу и да му даду, да једе колико може, па да дође код њега, те да му дарује пуну кутију дуката. Тако и буде и још му цар нареди, да идуће нећеље опет код њега дође.

Сиромаш полети, те брже боље дома; па како је хитао, умори се, те сврне на једну ријеку, да се напије воде. Кад дође дома, каза све што је и како је било, па се маши руком у њедра, да извади кутију, — али

кутије нема. Поче да кука и да се бије шакама у прси, али све једно. Идуће нећеље, по наредби царевој, опет пође код пара у двор.

— Што учиње са дукатима? — запита га одмах цар.

— Зло! — одговори сиромах, — изгубих их и неznam ни гдје!

— А, несрећниче, — рече цар, — за мало бих те погубио. Дајте му и другу кутију, нареди цар слугама, али ако и ову изгубиш, изгубио си с њом и главу!

Сиромах се поклони, па бјеж дома. Кад ево зло на путу: неки несрећни бег, те му је био у сусједству, попео се на некакву тополу, па не може с ње да сађе. Јадни сиромах пође у помоћ бегу, који му је био вазда на руци. Пошто скиде бега, пође дома.

Чим уђе у кућу, запиташе га чељад: што је било и како у двору.

— Милостиви цар, као цар, опет мени кутију дуката! — рече радосно сиромах.

Кад, да извади, али нема кутије; а цар му је рекао: „да је, ако и ову изгуби, изгубио с њом и главу.“ Није знао што ће и како ће, но одмах пође пред цара. Што ће чекат, промисли, што мора бити. Показа цару све што је било, па заврши:

— Е, сад, царе, посиједи, кад ми се не хоће, не хоће!

— Немој, царе, — замоли навака, — остави тога сиромашка нека живи, па ћу му и ја нешто даровати!

Цар се смилова на сиромашка, а навака му даде десет гроша. Кад изађе сиромах из двора, пође на пазар, да што-год купи. Тада по пазару носаше неко једну пастрву, да је прода. Сиромах се примаче, па, чудећи се оној пастрви колика је, запита, ка' из шале:

— Колико дајеш ту пастрву?

— Вала десет гроша, — ни мање ни више! — одговори човјек.

Сиромах одмах, без ријечи, потегну, те њему за пастрву десет гроша, па с њом дома. Расјече је, кад тамо, али у пастрви кутија са дукатима, — она прва, те му је пала у ријеку, кад је пис воде.

Није шала кутија дуката. Поче јадни сиромах, да купује: земљу, гору, стоку. У то и онај бег понуди га, да му прода ону земљу, те је на њој топола. Проради се нови газда, па ради као мрав: уређује земљу, миче неке ражђеле, па у то и ону тополу обали. Кад је расцијепи, а у њој кутија пуна дуката, — она друга, те му је баш у њој пала, кад је бега скидао. Ово га још више обогати.

Кад чу цар: да се сиромах обогатио, позва га, да га пита: како је то било; а он му све право каза. Тада га цар поново дарова и рече:

„Боља је навака и од Цара!“

Ту ти не ћу мање од гроша.

Био некакав, у земану, трговац, па потражи једног помоћника, који би му помагао у трговини. У то нађе баш ваљана младића, бистра, радна, и што се оно вели, у свему уредна.

— Хоћеш ли, момче, остати код мене? Не ће ти криво бити од мене! — рече трговац.

— Хоћу! — рече момче.

Више погодбе најприје није било. Пошто прође неко вријеме, рече трговац:

— Добро би било, да се ја и ти погодисмо, јер се добро слажемо, па се бојим, да се не поиједимо, а можемо без тога?

— Хоћу, — рече момче, — с драге воље, јер виђаше, и ако су трговци у опште лукави, да их је овај његов газда у томе са његовим мајсторијама све надмашио и претекао.

— Колико ћеш ми узимати? — запита трговац.

— Ја вала ни мање ни више, но да ми сваког дана даш онолико гроша, колико пута слажеш у дућану, а изван ти их не ћу ни бројити!

— Вала и ја на то пристајем! — рече весело трговац.

На ово и оставише, више погодбе међу њима није било.

Кад прође неколико дана, пребројише лаже; али сваки дан, што је трговац лагао у дућану, двадесет и један пут; а то је управо по двадесет и један грош дневно.

— Толико ти не могу никако давати, — рече трговац, — но доста ти је за сваку лажу по гроша!

— И на то ћу пристати! — рече момче.

Не прође дуго, кад, али се газда раширио у дућану, па прича некима, да их тобож примаме, те да му чешће долазе: како му је мачка понијела цио брав сува меса кроз кров на врх куће, па у то дунуо сјевер и мачка се смрзла, и да ју је тако сјутра-дан нашао, гдје лежи смрзнута, а месо јој у зубима.

Сви се смију и чуде, највише из хајтера оних чашица; а наш ти момак: слуша га, слуша га, да му не пропадне надница, па ће онако са стране, а гласно, повикати:

„Ту ти не ћу мање од гроша!“

Права заклетва.

Живјаху једном у неком селу, што је ријетко, два баш искрена и вјерна друга. Све што знаваше један, то знаваше и други; све што би учи-нио један, то би и онај други. Тако једном, кад бјеше приспјело грожђе у њихова сусједа — попа, договорише се, да га ноћу покраду, више из пркоса, да би наиједили попа, који им је строг био, него од користи. Они и не бијаху какви лупежи, него само врагулије. Но се највише бојаху клетве, јер знаху добро, да их поп не ће оставити, што их не ће заклетити. Да би им права била заклетва, договоре се, да један другог понесе у виноград, па, кад се набере грожђа, да га изнесе. Тако и би.

Сјутра-дан, пошто се добро назобаше, не да им ђаво мировати, но се врзу око попа, у то ће поп:

— Ко ми понесе грожђе?

Они се почеше осмјехивати, па ће један:

— А што питаш нас?!

— Нијесмо га ми понијели, — прида други; — а ако те што сумња, на ови час, — ето ту црква, — па да ти се, попе, закунемо, не један, но и обојица: како ми нијесмо!

— Знам ја, како ћете се ви заклетити, но ћемо ми пред кмета! — рече поп.

Тај дан бјеше светац, те поп одмах последије службе код кмета. Зову и њих двојицу. Они се правдају, што најбоље могу, но то не помаже ништа. Поп им не вјерује, па не вјерује.

Тада ће се један од њих, тобож, наиједити, па ће попу:

— А оно, ако нас, попе, не вјерујеш, баш ћемо ти се и заклети, па на твоју душу!

— Вала и ја на то пристајем, али то не требаше! — одговори поп.

— Не, не, — но нека се обојица закуну или ти, попе, — рече кмет, — и то је свршено!

Кад дођоше у цркву, узе један крет, (а то је онај, те је друга носио,) па се закле: „да Бог да, ако сам у тај виноград синоћ и зрно убрао, више га никад мојом главом не убрао, што нијесам!“

— Је ли ово без грехоте, попе? — запита исти попа.

— Вала јест! — рече поп.

А онај ће други, кога је овај први носио: „да Бог да и Пресвета Богородица, ако сам ја синоћ и ногом стао на тај виноград, ја немао ни винограда, нити икакве среће на овоме свијету!“

— Е да ви је све просто и од Бога и од мене, — рече поп, — кад се тако страшно заклесте. Сад ми је душе ми жао, али сам мислио, да ћете на крсту казати. А да сте криви, не бисте се ни заклели, — но да ви платим клетву!

— Не ћемо, попе, — рекоше обојица, — и ако се прави заклесмо!

Бег и тикве.

Неки бег пролазаше једном с друштвом искрај једнога плота, о коме висаху тикве. Кад бег опази, гдје висе тикве о плоту, поче на њих пухати и измицати се од плота.

— А што то чиниш, беже? — запитаће га један из друштва.

— Пухам вала на тикве, да се охладе!

— Хладне су тикве један да ли не знаш, не будали. Ко вјеша вруће тикве о плоту?! — рече други.

— Дина ми не знам. — Е, не знам што је то, али се вала од њих бојим, па бојим, а ви и ако не ћете!

— А што? — запиташе га опет.

— Једном вала скухах тикава, те ја их остави, да се охладе. Пошто се, учиње ми се по сата хладише, заложих добро и опарих се, те од тада не вјерујем им, да су хладне, па и ако висе о плоту.

Цетиње, 19. Фебруара 1896.

К Њ И Ж Е В Н О С Т

Примили смо ове листове :

Дјело, лист за науку, књижевност и друштвени живот, свеска за јануар, с овим садржајем: *Српска жеља* од Јеле; *Наша завршна ријеч* од Пироћанца; *Помен* од Х. Ристићеве; *Бурић Скакавац* од Матавуље; *Дерли верли бан* од Змаја; *Занатске школе* од М. Радовановића; *Научна хроника о неколиким псеудодосилима* од Павловића; *Друштвена хроника: полоптивредна анкета у Баварској* саопштио П. Т. Ђ. *Преглед Бугарских листова* од Св. Симића; *Кршичка и библиографија*.....

Дјело излази у Биограду у мјесечним свескама од 10—12 табака и стаје годишње 20 фр. за ђаке 14.

Ратник, лист за војене науке новости и књижевности, свеска за јануар и фебруар.

Школски лист у Сомбору год. XXVIII број 1.

Југословенски Стенограф и **гласник** год VII број I. у Пловдиву.

Kvety година XVIII књига XXXVI у Прагу.

Домашењ пријатељ издање бугарског Евангелског друштва у Софији за јануар и фебруар.

Освета година XXVI број VII Прагу.

Чтења въ императорској обществѣ год 1896 књ. I.

Ljubianski Zvon год XVI св. I.

Нови Васпитач, орган за педагошку књижевност год. IX, свеска I, у Ср. Карловцима.

Босанска Вила, број I и II. у Сарајеву, са овом садржином: *Пјесме: Кушање*, од П. Д. Илића; *Жеље миле пустих бана*, од Јуније; *Русалка*, из Пушкина, од Др. Ј. Илића; *Приповијетке: Шша држи човјена у животи?* од Божидара Никашиновића-Вршчанина; *Једна молитва*, Сличица из живота, од Ж. О. Дачића; *Поука: Драгушин Ј. Илић*, са сликом од П. Је ли потребно женскињу исто образовање као мушкињу? од Др. Војислава Бакића; *Српске народне умотворине: Краљевић Андрија у рошству*, из збирке П. Т. К. *Божја воља*, нар. приповијетка, из збирке П. Т. К. *Листак*.

Слике: Божидар Никашиновић, Никола Шумоња и Стево Калуђерчић. Пјесме: „Босанској Вили“, од А. Шантића; *Поздрав*, од Катарине; *„Босанској Вили“ на слави*, од Вида Вулетића-Вукасовића; *„Босанској Вили“* од Дим. Глигорића; *Босанска Вила*, (акростих) од Avantina; *Вилино коло*, од Мих. Милановића; *Приповијетке: Сирук невена „Босанској Вили“ на славу*, од Александра Сандића; *Босанска Вила цртица* од Н. Т. К. *Поука: У славу „Босанске Виле“*, говор Стеве Калуђерчића; *Први покрешачи и уредници „Босанске Виле“*. *Телеграфске и писмене честитке*.

Бранково коло, за забаву поуку и књижевност год. II број 7 и 8 у Ср. Карловцима, са овом садржином: *Љермонтов Змајова: Опорука*, Пјесма,

Стеван Сремац: *Каријера пракшиканша Вукадина*. Приповјетка. Свет. Ђоровић: *Мајини снови*. Цртица из Мостара. Г. Данилевски: *Полар у Москви*. VI. Роман. Анка Николић Мнибек: *Србинове гусле*. Алегорија. Свет. С. Симић: *Нови подаци о Врзину Колу и навама*. Ковчежић: Књижевне биљешке. Биљешке о умјетности. Просвјетне и друштвене биљешке. Лица. Од уредништва.

Н. Н.: *Последње сузе*. Пјесма. Милорад Ј. Митровић: *Три анђела*. Пјесма. Стеван Сремац: *Каријера пракшиканша Вукадина*. Приповијетка. Г. Данилевски: *Пожар у Москви*. VII. Роман. Gárdonyi Géza J. P.: *Пошајна писамца*. Ауторизован превод. Драгутин С. Милутиновић: *Из Србијанке Симе Милутиновића Сарајлије*. Ковчежић: Стара писма (I Вук Ст. Караџић Севастијану Илијћу). Књижевни прикази (4. Б. Јов.: *Izabrane pjesme Augusta Harambrašića*). Књижевне биљешке. Биљешке из науке. Лица. Читуља.

Наставник, лист професорског друштва свеска за јануар.

РАЗНЕ БИЉЕШКЕ

Приликом седамдесетогодишњице Милетићеве. Друштво „Горски Вијенац“ послало је ове телеграфе:

Г-НУ Д-РУ. С. МИЛЕТИЋУ

Н. САД.

Високо цијенећи твој ватрени и плодни рад за српску идеју — приликом твоје седамдесетогодишњице шаље ти искрено поздравље, са ускликом: Слава ти српски мучениче!

ДР. „ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“.

„БРАТСТВУ“

Н. САД.

Цијељ данашњег славља испуњава са радошћу и одушевљењем, као сваког правог Србина и подловћенску браћу Вашу. Према средствима а у намјери припомоћи дивну замисао уписујемо *пеш* удионица. Хвала Вам на заузећу. Слава Милетићу.

ДР. „ГОРСКИ ВИЈЕНАЦ“.

Обилић на Цетињу. Биоградски „Освит“ јавља, да, сваке похвале достојно, пјевачко академско друштво „Обилић“ намјерава посјетити о Ускреу и наше Цетиње. Радујемо се њиховом доласку, и у радости тој кличемо им: *Добро дошли*.

„Балканска Царица“ на биоградској позорници. „Србобран“ по једном биоградском листу јавља, да ће се, по жељи Краља Александра, приказивати на биоградској позорници „Балканска Царица“ — драмски спјев Књаза-пјесника. Цијенећи ово као један од видљивих знакова пријатељства и братске слоге, ми се од срца радујемо.

Педесетогодишњицу свога великана и пјесника, родољуба Светоплука Чеха прославио је чешки народ на 9. т. м.

Трећа „Српска задруга за помагање и штедњу у Госпићу“ основана је. Желимо јој да постигне циљ, ради ког је и постала.

Ђорђе Николајевић, Митрополит Дабро-Босански и књижевник српски преминуо је у Сарајеву 15 о. м. Покојникови дарови на добротворне цијеље износе на 104.000 фор. „Благо томе ко довијек живи, имао се рашта и родити“.

Др. Анто Старчевић творац и вођа странке права преминуо је 16 о. м. у Загребу.

Милош Зечевић дугогодишњи професор у В. Школи у Биограду и познати Српски историк умро је 4 фебр. Оставио је 36000 фр. на стипендије сиротних ђака. Вјечан му спомен и лака црна земља!

Шведски инж. Андре намјерава љетос предузети путовање ваздушном лоптом за сј. пол. Разаслаће се слике међу становнике сј. Сибира, Аљаксе, Канаде, Гренланда и Исланда, гдје би лопта могла пасти, те да необавјештени становници не би каквог квара учинили ваздухопловцу.

Пивара у Никшићу. Кроз кратко вријеме прорадиће у Никшићу пивара, те ћемо имати прилике пити домаћег пива, „Оногошт“, које, како веле, моћи ће и по доброту и по цијени издржати утакмицу са страним пивом. Радујемо се, не толико самој пивари, колико почетку, те се надамо имати и још наших фабрика, да се уколико бар ослободимо страног гуљења.

Службени лист руске владе „Правитељствени Вјесник“ доноси врло интересантне билешке о погледима руског Цара Николе II на поједина важнија државна питања. Из билежака се види да је младом Цару срећа и напредак руског народа највећа жеља, коју би хтио што прије остварити. Тако, на једном предлогу о чувању шума и шумарској привреди, написао је: *неодложна државна дужност*. На питање о поправљању стања сељака, давањем истима држ. земљама написао је „*Сасвим*“; на рапорту, у коме му се излаже, да је мало земљодјелских школа, али да ће се у скоро повисити број истих од 65 на 80, написао је: *па и то је мало* и т. д.

Јеремије Мађаревић архимандрит, изабрат је и посвећен за епископа будимског на три Јерарха.

Принц Уелски враћајући се једне вечери из позоришта примијети у једном лондонском кварту пожар упути се тамо и желећи се извјестити о узроку и посљедицама пожара, обрати се једном новинарском извјестиоцу. Извјестилац је познао принца и постарао се што подробније одговорити му на питање. Уз захвалу Принц понуди извјестиоцу цигар дувана. Овај узме цигар, брижљиво га завије у карту и стави у џеп. Принцу то пане у очи, те га упита: зашто не запали цигар? „За то, што по свој прилици, никад више нећу бити тако срећан, да из руку будућег инглеског краља добијем цигар“ — био је одговор новинара. Принц се насмијао и понудио извјестиоцу другу цигару, коју би могао одма испушити.

Књижевни приходи. „Revue, encyclopedique“ прича, да је *Ришбург* за 25 год. зарадио пером $1\frac{1}{2}$ милион фр. *Де-Моншеген* рачуна, да је свака линија што је написао коштала 7 фр. „Petit Journal“ плаћа за какав популарни роман по 50.000 фр. Приходи *Емила Золе* износе више од 200.000 фр. годишње „Revue“ каже, да је аутор „Rome“ имао од свог дјела овај приход: за штампавање у „Journal-у,“ за одвојено штампавање, за прештампавање и за преводе 180.000 фр; продаја првих свезака 39.500 фр; издање са сликама 150.000 фр; плаћање за право пишчево 4,000 фр. За сарадњу у *Figaro* 50.000 фр.

Португалска Краљица пред цијелим особљем Лисабонског универзитета подолжила је с успјехом испит за други курс медицине.

Нови академици. Срп. Кр. Академија изабрала је за свог правог члана *Др. З. Ј. Јовановића*; а за дописне чланове *Др. Ј. Цвјејића* и *Алфреда Рамбоа*. На свечаном скупу Срп. Кр. Академије 4 о. м. на ком је изволио присуствовати и Њ. В. Краљ нови академик *Петро П. Ђорђевић* читао је своју академску приступну бесједу: *питање о реду ријечи у реченици*.

Нова српска сликарска и цртачка школа у Биограду, основана прије кратког времена, приредила је била изложбу својих радова од 4. до 11. о. м. Успјех је био сјајан, на чему се има највише захвалити њеном управитељу и учитељу *Кирили Кутлику*.

Медицински уникум. „Hlas Naroda“ доноси извјештај о једној операцији, какве до сада медицина није познавала *Рearлац Шварт* имао је квргу на леђима, која се тек у истоње вријеме почела протезати, те је реалца приморала, да је оперише. Операцију је извршио *Др. Мајде*. Пошто је доктор отворио *Шварту* трбух извадио је једно округло тијело окружено машћу и косом. У том тијелу показало се монструозно женско дијете, без главе, а садобро развијеним удовима. Лијечници држе, да је тај монструум близанче оперираног реалца. *Шварт* је умро од операције.

Р.

Важнији политички догађаји у свијету. *)

ЈАНУАР — ФЕБРУАР.

Одликовање Његова Височанства Књаза Николе. Млади српски Краљ Александар, одликовао је Његово Височанство Господара св. Савским орденом, за Његове књижевне заслуге.

Краљ Александар, послао је свог нарочитог изасланика госп. генерала Павловића, да преда Господару орден и с њим још власторучно писмо.

Предавање ордена било је 14 Јануара, лицем на св. Саву, и то све. чавијем начином. Кад је Господар отворио кутију, у којој је стојао орден, и угледавши лик св. Саве на ордену, изрече ове знамените ријечи: „**Светитељу Саво, који си измирио завађену браћу, одкле је потекла сва срећа и ондашња величина српскога народа, ти бди и над слогом између Мене и Мога брата Краља Александра**“.

Орган далматинскијех Срба „*Срп. Глас*“ ове ријечи овако попраћа: „Књаз Никола говорио је као Књаз и пјесник. Ове ријечи стога не пропадају, него трају и трајаће док је вијека и свијета. Ове ријечи остаће урезане у срцима, а кад буде згодна прилика, благодарни ће народ њима у славу подићи највеличанственији споменик. На Ловћену треба с тога подићи велики стуб и на њ урезати златнијем словима ријечи Књаза Николе, нека се виде и блистају од јадранског до црног мора, од запада на исток.“

Дионисије Петровић, нови Митрополит призренски, досадањи скопљањски архимандрит, изабрат је и посвећен за Митрополита Рашко-Призренског. Обред посвећења извршио је 25 јануара т. г. архиепископ цариградски и Патријарх Васељенски Антим VII. у храму св. Георгија. Патријарх је већ издао и окружницу на свјештенство и народ Рашко-Призренски, којом им се препоручује нови Митрополит.

Прелаз бугарског Књажевића Бориса у православље. На Сретење Господње, пријешао је бугарски књажевић Борис из римокатоличке у православну вјеру. Овај обред извршио је бугарски екзарх са великом помпом у Софијској саборној цркви. Књажевићу је кумовао руски цар, ког је заступао његов нарочити изасланик, генерал Кутузов.

Овај прелаз уродио је за Књаза Фердинанда добријем плодом, јер га је Русија признала за Књаза бугарскога, а за овом остале велесиле.

Прелаз малог Бориса у православље, наишао је на велики отпор код главе католичке цркве, код папе. Папа није то допустио, и ако је Књаз Фердинанд летио к њему у Рим да лично посредује. Забраном папином, Књаз бугарски нашао се је на великој муци, није знао кога да за-

*) Под овом рубриком, унапријед доносићемо у сваком броју преглед важнијех политичких догађаја у свијету. У овоме броју доносимо важније догађаје, који су се збили у мјесецу јануару и фебруару.

довољи, папу или бугарски народ. Напошљетку ријешио се је и издао је проглас на свој народ, са којим му јавља, да ће књажевић Борис пријећи у православље, и то 2 фебруара, на Сретење Господње. Ову одлуку свога Књаза, поздравио је бугарски народ с највећом радошћу, дочим ватикански листови гракнули су на Књаза Фердинанда пријетећи му са проклетством, али се Он не плаши тога проклетства, него им поносно одговара: „*Запад је бацоу на мене анатему. Зора са истока обасјава моју династију и свијетли нашој будућности.*“

Овом пригодом Књаз Никола послао је Књазу Фердинанду овај телеграм:

„Прими, драги брате, моја најсрдачнија честитања, поводом ступања твог драгог сина Кнеза од Трнова, у нашу свету православну вјеру и нашу велику славјанску заједницу. Данашњу радост бугарског народа дјели мој драги народ. Да живи узвишени Кум Цар Никола II! Живио Ти, драги Брате! Живио Нашљедник Борис! Живио братски нам народ бугарски!“

На овај телеграм Кнез Фердинанд одговорно је Господару овако:

„Од срца сам ти благодаран, драги Брате, на изразу твојијех, мени вазда драгоцјенијех честитања. Твоји братски поздрави још ће више укријепити моја осјећања пријатељства к Теби и оснажити братске везе црногорске и бугарске под заштитом Мог Императорског Кума.“

До дан данас папа није још проклео Књаза Фердинанда, а мисли се да и неће, него је архиепископ Менини у Пловдиву, као поглавица католичке цркве у Бугарској, ударио интердикт на католичку капелу, која постоји у књажевском двору у Софији.

Милетићева седамдесета. 10-ог фебруара, навршио је седамдесету годину, сједи старац, српски мученик и борац, др. Светозар Милетић. Тога дана цијело Српство упрло је било свој поглед бијелом Новом-Саду, а електрична струја носила је из свијех крајева Српства, топла честитања српском диву, а у сваком куту гдје Срби живе, држале су се прославе, сједнице, зборови, достојни имена његова.

Крунисање руског Цара. У „Правитељственом Вијеснику,“ службеном листу руске владе, изишао је указ, који објављује крунисање Цара и Царице у Москви дана 14 маја — свечаност ће трајати дванајест дана.

Двадесетпетогодишњи јубилеум њемачког царства. 6-ог јануара о. г. — прослављен је у Берлину и у свој њемачкој 25-годишњи јубилеум њемачког царства. Прије 25 година у Верселу код Париза, у двору францускијех краљева, пруски краљ Вилхелм, примио је круну њемачког царства, коју су му понудили њемачки кнезови и војводе, и прогласио је царство. Од оног доба промијенила су се три цара на пријестолу њемачком.

Талијанци у Африци. Талијанску војску у Африци прати увјек ужасна недаћа. После погибије код Амбаладе и Капитулације Макале, задесила је талијанце грозна несрећа код Адуе. Талијанска војска, 15.000 момака, сукобила се је са абисинском, око 80.000 момака, 18 прошлог мјесеца (фебруара) код Адуе. Овај сукоб извргао је талијанску војску у праву погибију. Још се не зна чисто број погинулијех, рањенијех и заробљенијех, али се рачуна око 8000, а неки кажу и до 12000. До сад се зна, да је погинуло 198 официра, два ђенерала су мртва, а и сам заповједник тали-

јанске војске, ђенерал Баратијери рањен је. Мал да не сви топови са прибором, око 70, остали су у рукама Абисинаца, тако исто и сва остала муниција, само ја спасена ратна каса.

Вијест о страшном поразу произвела је у Италији најжалоснију сенсацију. Скоро у свијем вишијем градовима било је демонстрација против владе, и африканске ратне пустошине. Генерал Баратијери међутим је свргнут са части заповједника африканске војске, и подвргнут је ратном суду, јер се њему приписује кривица овога пораза. На мјесто његово постављен је ђенерал Багдисера. Министарство Криспијево пало је и замјенило га је ново — Рудинијево.

Италија спрема опет нову експедицију од 30.000 војника. По најновијем вијестима, купе се по Италији добровољачке чете да иду у Африку; гарибалдински обрст Газари јавља у једном талијанском листу, да је он кадар кроз мјесец дана сакупити до 60.000 добровољаца. Такођер најновије вијести доносе, да народ сад са одушевљењем поздравља војеку која креће пут Африке!

Фор на путу. Пресједник француске републике Фор, путује ових дана по јужној француској, ће га народ дочекива са таковијем овацијама као ниједнога пресједника до сада. У Ници присуствовао је Фор открићу споменика пригодном стогодишњице од кад је Ница потпала под Француску. У Ници састао се је пресједник са рускијем царвићем, а у Кап Сен-Мартену са ћесаром Франом Јосифом.

Устанак на Куби. По вијестима из Мадрида, шпањолска војска потукла је кубанске усташе у неколико сукоба. У американским сједињеним државама, стао се је ширити покрет у корист кубанаца, те с тога по некијем градовима у Шпањолској прављене су демонстрације против Америке. Шпањолска шаље сада нову експедицију на Кубу од 20.000 пјешака и 5000 коњаника.

Догађаји на Криту. С отока Крита стижу гласови о новијем сукобима урођеника са турскијем кавазима. Гувернера на Криту, Каратеодори-пашу, замјенио је Туркан-паша.

Голуховски у Берлину. Аустријски министар спољашњијех послова, гроф Голуховски, овијех дана био је у Берлину да вијећа са њемачкијем канцларом кнезом Хохенлое, о положају Њемачке и Аустрије напрам Италије.

Књаз Фердинанд и Султан. Књаз Фердинанд, намјерава да посјети сада све владоце велесила, али питање је кога ће најприје. Како новине пишу, Султан је изјавио, да он захтјева да њега као свога суверена најприје посјети.

Зини-паша отпутовао је у Софију са ферманом и орденом Османије у бриљантима, Књазу Фердинанду.

Комаров у Биограду. На повратку са славља из Софије, руски пуковник и бивши српски генерал Комаров, зауставио се је неколика дана у Биограду, гдје је најердачније дочекат. Краљ Александар одликовао га је са орденом таковским I степена, и указом дозволио, да Комаров може но-

сити српску генералску униформу. Новинарско удружење, дало му је у почаст банкет, и ту је пало патриотских и одушевљених здравица.

† **Генерал Лешјанин.** Овијех дана, умро је у Биограду генерал Милојко Лешјанин, један од најзаслужних српских војника.

Књаз Фердинанд прелази у православље! Одмах, после прелаза Књажевића Бориса у православље, новине су стале доносити вијести, како и Књаз Фердинанд намјерава прећи у православље. Како једној хамбуршкој новини из Петрограда јављају, прелаз Књаза Фердинанда у православље, би река да је већ утаначена ствар!

Талијански војнички бјегунци. После пораза код Адуге, би река да је у талијанској војсци завладао страх. Тршћанском листу „Il. Matino“ јављају, из Рима, да број пребјеглих војника талијанских из Италије у Аустрију, досиже до 2000.

Предговори мира између Италије и Абисиније. Ненадне вијести стижу из Италије. После него се је држало, да Италија неће на ништа пристати што јој неби повратило част изгубљену код Адуге, сад долазе гласови, да је генерал Багдасера стао водити предговоре мира са Царем Менеликом, и да је обустављена експедиција војске која је ових дана имала кренути за Африку. Менеликови услови мира били би ови: „укинуће учалског уговора, лука Зула и град Касала да се уступе Абисинији. Талијански лист „La Tribuna“ напада жестоко предговоре мира и каже, ако се мир склопи да онда треба ускликнути: „*све је сташено, само не чисти!*“

Одликовање председника француске републике. Тесар Фрањо Јосиф, одликовао је председника Фора са Стефановић орденом, који му је предат свечанијем начином.

Чланови друштва „Горски Вијенац“

За *помажућег члана* записао се г. Др. *Ошво Огњеновић*, и свој улог за ову годину положио.

Уписивање може бити у свако вријеме, а чланови могу бити:

- 1) *Доброшвори*, с улогом од 50 ф. једном за вазда;
- 2) *Редовни*, који стално живе на Цетињу и плаћају улог од 4 ф. годишње;
- 3) *Помажући*, који живе изван Цетиња и плаћају улог од 3 ф. годишње.

У књижари Државне Штампариие на Цетињу могу се набавити ова пјесничка дјела Књаза Николе I-ога:

БАЛКАНСКА ЦАРИЦА	издање на финој хартији ф. 1	
„	„	на простијој хартији 60 н.
СКУПЉЕНЕ ПЈЕСМЕ	. . . . .	80 н.
ХАЈДАЧА	. . . . .	70 н.
ПОТОЊИ АБЕНСЕРАЖ	. . . . .	70 н.
ПЈЕСНИК и ВИЛА	на финој хартији	70 н.
„	„ на простијој хартији	50 н.
„	„ издање латиницом	70 н.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ОГЛЕДАЛО СРПСКО . . . . . 1 ф. и 50 н.

ГРАХОВ-ЛАЗ, сијевао *Ст. Владислав Каћански*.
Друго проширено издање . . . . . 15 н.

ГРЛИЦА календар црногорски са шематизмом за
преступну годину 1896 . . . . . 30 н.

За уредно отпремање наручбина јамчи Управа Државне Штампариие. На десет порученијех књига шиље се једанасга на дар.

„ЛУЧА“ излази у мјесечним свескама од два до три табака.

Цијена јој је: за Црну Гору, Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину годишње фиорина 2; за све остале земље фиорина 3.

Чланови друштва „Горски Вијенац“ примају „Лучу“ бесплатно.

Рукописи, листови & замјену, претплата и све остало шиље се на адресу: **Управа Друштва „Горски Вијенац“** Цетиње (Cettigne — Montenegro.)

Рукописи се не враћају.

Поједина свеска „Луче“ запада новч. 30.

 Молимо наше дужнике, да похитају чим прије са претплатом.
